

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra andragogiky a managementu vzdělávání

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Osobnost učitele a jeho vliv na pedagogický proces v předškolním vzdělávání

The teachers' personality and his influence on pedagogical proces in preschool
education

Bc. Marcela Dlouhá

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jaroslav Veteška, Ph.D., MBA

Studijní program: Školský management

Studijní obor: Školský management

Odevzdáním této bakalářské práce na téma *Osobnost učitele a jeho vliv na pedagogický proces v předškolním vzdělávání* potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 11. dubna 2023

Ráda bych na tomto místě poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce panu prof. PhDr. Jaroslavu Veteškovi, Ph.D., MBA, za jeho ochotu, profesionální přístup, cenné rady a čas věnovaný této práci.

Chtěla bych také poděkovat respondentům a všem mateřským školám, za jejich ochotu spolupracovat při sběru dat.

V neposlední řadě chci poděkovat svým kolegyním z mateřské školy, a především mé rodině za trpělivost a podporu.

ABSTRAKT

Bakalářská práce, „Osobnost učitele a jeho vliv na pedagogický proces v předškolním vzdělávání“, charakterizuje a definuje význam a principy předškolního vzdělávání. Cílem bakalářské práce je zjistit vnímání společnosti muže jako učitele v mateřské škole. Bakalářská práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a empirickou. Teoretická část popisuje významy klíčových slov, zabývá se charakteristikou předškolního vzdělávání, současným pojetím a cíli předškolního vzdělávání, současným vzděláváním a postavením mužů v učitelské profesi. Dále charakterizuje rodinnou výchovu, především současnou rodinu a socializaci dítěte včetně mateřské školy jako instituce doplňující rodinnou výchovu. V teoretické části je dále popsána osobnost učitele, profese učitele, typologie učitele a motivace. V empirické části jsou prezentovány na základě výzkumného šetření názory rodičů na osobnost učitele – muže v mateřské škole. V této části jsou vyhodnocovány a porovnávány názory rodičů (zákonných zástupců) na to, jak vnímají učitele – muže v mateřské škole, zda vnímají ženy a muži rozdílně učitele – muže v mateřské škole. Dále byl porovnány názory a postoje respondentů z hlediska věku, bydliště, vlastní zkušenosti. Klíčové bylo získání informací od rodičů, v čem vidí přínos, aby pracoval učitel – muž v mateřské škole (mužský vzor, postoj, přístup, autorita, respekt, diverzita) a zda by uvítali učitele – muže v mateřské škole, kterou navštěvují jejich děti.

KLÍČOVÁ SLOVA

feminizace školství, osobnost, pedagogický pracovník, pedagogický proces, předškolní vzdělávání

ABSTRACT

The bachelor thesis „The Teacher's Personality and its Influence on the Pedagogical Process in Preschool Education” characterizes and defines the meaning and principles of preschool education. The main aim of the thesis is to determine our society’s perception of men as teachers in a nursery school. The work is divided into two parts. The theoretical part describes the meanings of keywords, deals with characteristics of preschool education, present-day concepts of education and the position of men in the teaching profession. It also illustrates a current model of family education and socialization of children, nursery schools as part of this teaching system including. The personality of kindergarten teachers, profession and typology of educators are defined in the theoretical part. The opinions of parents on the personality of male teachers in nursery schools based on the latest research survey are also presented in the empirical part of the thesis. In this section, the viewpoints on the good qualities of male teachers and their benefits in preschool education are evaluated and compared. Great emphasis is placed on the attitude of respondents taking into account also their age, place of residence and own experience. The key factor of the thesis was to find out whether the male teacher would be appreciated and welcomed by parents in the pre-school which their children attend.

KEYWORDS

feminization of Education, personality, pedagogical worker, pedagogical proces, preschool education

Obsah

Úvod	7
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Charakteristika předškolního vzdělávání.....	9
1.1 Současné pojetí a cíle předškolního vzdělávání	11
1.2 Současné vzdělávání a postavení mužů v učitelské profesi.....	13
2 Rodinná výchova a socializace dítěte	15
2.1 Charakteristika současné rodiny	16
2.2 Mateřská škola jako instituce doplňující rodinnou výchovu	17
2.3 Socializace	20
2.3.1 Socializace a kultura.....	21
2.3.2 Enkulturační	22
3 Osobnost v obecném pojetí	23
3.1 Osobnost učitele.....	23
3.2 Profese učitele.....	25
3.3 Typologie učitele	28
3.4 Motivace	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
4 Úvod do výzkumné části	32
4.1 Cíle a metodika výzkumu	32
4.1.1 Cíl výzkumu	32
4.1.2 Použitá metoda	33
4.1.3 Vlastnosti a význam dotazníku.....	34
4.2 Výzkumný vzorek a časový harmonogram výzkumu.....	34
4.2.1 Interpretace získaných dat	36

4.2.2	Shrnutí a diskuze	53
	Závěr.....	55
	Seznam použitých informačních zdrojů	57
	Seznam příloh.....	59

Úvod

Bakalářskou práci zaměřenou na osobnost učitele – muže v předškolním vzdělávání a jeho vliv na pedagogický proces jsem si zvolila záměrně. Ve školství pracuji již dvacet let. Nejprve jsem si vyzkoušela pracovní pozici osobní asistentky v běžné základní škole, kde byl integrován chlapec s dětským autismem. Následně jsem deset let pracovala na pozici vychovatelky v základní škole speciální pro děti s mentálním postižením, kde pracovalo z třicetičlenného kolektivu celkem 6 mužů, což mělo velmi dobrý vliv a přínos nejenom pro žáky, ale i kolektiv. V mateřské škole jsem pracovala na pozici učitelky od roku 2012, od 1. 9. 2022 jsem ve funkci ředitelky mateřské školy. V naší mateřské škole pracuje v současné době 33 žen, z toho je 23 pedagogických pracovníků. Naše mateřská škola spolupracuje se SPgŠ v Berouně, v letošním školním roce navštěvuje celkem osmnáct studentek a dva studenti třetího ročníku průběžnou praxi. O studium předškolní a mimoškolní pedagogiky převážně projevují zájem dívky, nicméně se ukazuje a je prokázán zájem i ze stran chlapců.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a empirickou. Teoretická část charakterizuje a definuje význam a principy předškolního vzdělávání, zabývá se současným pojetím a cíli předškolního vzdělávání, současným vzděláváním a postavením mužů v učitelské profesi. Dále popisuje rodinnou výchovu, především současnou rodinu a socializaci dítěte včetně mateřské školy jako instituce doplňující rodinnou výchovu. Následně je popsána socializace, kultura a enkulturace. Teoretická část se dále zabývá osobností v obecném pojetí, dále je členěna na osobnost učitele, profesi učitele a typologii učitele. Neméně důležitá je také kapitola motivace, která je velmi důležitá a je možné v rámci posílení pracovního týmu a přijetí učitele – muže, využít dobrý nástroj, jak namotivovat uchazeče o zaměstnání.

V empirické (teoretické) části je nejprve popsán cíl bakalářské práce a výzkumné otázky. Cílem bakalářské práce je získat názory a pohled rodičů – zákonných zástupců dětí na to, jak vnímají muže v roli učitele v mateřské škole. Zda jsou rozdíly mezi vnímáním žen a mužů nejenom na učitele – muže v předškolním vzdělávání ale i v základním vzdělávání. Nemalou roli zde také můžou hrát další faktory, např. věk respondenta, geografie, vlastní zkušenost. V empirické části jsem zvolila kvantitativní metodu – dotazník. Dotazník byl anonymní vytvořený v programu Forms. Respondenti byli rodiče, jejichž děti v současné

době navštěvují mateřskou školu. Získaná data – názory rodičů jsou znázorněny v kapitole – *Interpretace získaných dat* pomocí grafů a tabulek.

Bakalářská práce bude přínosem pro všechny pedagogy, vedoucí zaměstnance i uchazeče o předškolní vzdělávání stejně, jako je přínosem pro mne jakožto ředitelku mateřské školy. Názory a pohledy rodičů jsou pro vedení mateřské školy velmi důležité, jelikož právě rodiče – zákonní zástupci vybírají mateřskou školu pro své děti. Rodiče volí mateřskou školu v našem městě z pravidla podle lokality a místa bydliště. Nicméně se setkávám osobně s jejich zájmem, kdy chtějí poznat mateřskou školu před termínem zápisu a seznámit se alespoň s vedením školy. Pro mnohé z nich je rozhodující mimo jiné i kolektiv zaměstnanců a přístup vedení k současným trendům a metodám. Zpravidla mají prostudovaný školní vzdělávací program, nebo se s ním chtějí co nejdříve seznámit. Toto považuji za velmi důležité pro vedoucí pracovníky v mateřské škole, aby nepodcenili kulturu školy, vytvářeli vhodné podmínky pro děti ale také pro zaměstnance. Víze naší mateřské školy je *škola, která baví* a budu ráda, pokud náš tým posílí nový kolega – učitel.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Charakteristika předškolního vzdělávání

Vzhledem k tomu, že se bakalářská práce zabývá problematikou předškolního vzdělávání, je třeba se blíže seznámit a charakterizovat tuto oblast. Předškolní vzdělávání stejně jako navazující vzdělávání je přesně popsán a definován v **zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání** (tzv. školský zákon). Cíle předškolního vzdělávání popisuje § 33 školského zákona, který jasně vymezuje podporu rozvoje osobnosti dítěte předškolního věku. Předškolní vzdělávání má vytvářet **základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání**. § 34 školského zákona popisuje organizaci předškolního vzdělávání. V odst. 1 je uvedeno pro koho je toto vzdělávání určeno. „*Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku zpravidla od 3 do 6 let, nejdříve však pro děti od 2 let. Dítě mladší 3 let nemá na přijetí do mateřské školy právní nárok. Od počátku školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne pátého roku věku, do zahájení povinné školní docházky dítěte, je předškolní vzdělávání povinné, není-li dále stanoveno jinak.*“ (Zákon č. 561/2004 Sb. ..., online, 2023)

Další zákon, který se zabývá předškolním vzděláváním je **zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících**. Důležitý je mimo jiné § 6, který pojednává o učitelích mateřské školy, jasně specifikuje získávání odborné kvalifikace.

„(1) *Učitel mateřské školy získává odbornou kvalifikaci*

- (a) *vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů mateřské školy,*
- (b) *vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu studijního oboru pedagogika, případně v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů prvního stupně základní školy, vychovatelství nebo pedagogiku volného času, a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů mateřské školy,*

- (c) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy, v oboru vzdělávání zaměřeném na přípravu učitelů mateřské školy,*
- (d) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu vychovatelů a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů mateřské školy,*
- (e) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání, v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu učitelů mateřské školy,*
- (f) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu, středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu vychovatelů a vykonáním jednotlivé zkoušky, která svým obsahem a formou odpovídá zkoušce profilové části maturitní zkoušky z předmětu zaměřeného na pedagogiku předškolního věku“ (Zákon č. 563/2004 Sb. ..., online, 2023)*

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT) získává a vyhodnocuje statistické údaje prostřednictvím systému **Sběru dat uiv**, kde ředitelé škol a školských zařízení pravidelně vyplňují a odesílají výkazy. Výkaz P1-04 obsahuje údaje o zaměstnancích a mzdových prostředcích v regionálním školství, který se vyplňuje za každé čtvrtletí. Na základě vyhodnocení výkazů byl v roce 2021 průměrný evidenční počet zaměstnanců v Mateřských školách celkem **47 906,2**. Pedagogických pracovníků bylo **36 809,1**, z toho pak **33 112,8 učitelů**. (Celkový přehled o předškolním vzdělávání v České republice ..., online, 2023)

V předškolním vzdělávání získávají děti jakožto v první etapě z celého procesu vzdělávání tyto kompetence: k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, činnostní a občanské. (viz. tabulka 1)

Tabulka 1: Klíčové kompetence pro jednotlivé etapy vzdělávání

Klíčové	Etapa předškolního vzdělávání	Etapa základního vzdělávání	Etapa vzdělávání na čtyřletých gymnáziích a na vyšším stupni víceletých gymnázií
kompetence	k učení	k učení	k učení
kompetence	k řešení problémů	k řešení problémů	k řešení problémů
kompetence	komunikativní	komunikativní	komunikativní
kompetence	sociální a personální	sociální a personální	sociální a personální
kompetence	činnostní a občanské	občanská	občanská
kompetence	–	pracovní	k podnikavosti

Zdroj: Veteška a Tureckiová (2020, s. 60)

Mateřskou školu tedy můžeme definovat (Kotová, 2021, s. 9) jako zařízení určené pro předškolní vzdělávání, které mohou navštěvovat děti ve věku od 2 do 6 let, v případě stanovení odkladu školní docházky do 7 let. V MŠ pracují kvalifikovaní odborníci a zajišťují výchovu i vzdělávání předškolních dětí. Hlavním úkolem MŠ je doplňovat a podporovat rodinnou výchovu, prostředí školy musí být s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů pro aktivní rozvoj a učení. Děti, 5-6leté, které v následujícím školním roce zahájí školní docházku, musí navštěvovat povinně poslední rok v mateřské škole.

1.1 Současné pojetí a cíle předškolního vzdělávání

Cíli předškolního vzdělávání se zabývá **Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+** („Strategie 2030+“). Tato strategie navazuje na předchozí strategické dokumenty. Jedním z nich je tzv. Bílá kniha od roku 2001, následně vznikla Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020. Tuto strategii můžeme chápat jako základní kámen pro současnou Strategii 2030+. (Veteška a Tureckiová, 2020, s. 51)

Strategie 2030+ je zaměřena na modernizaci českého vzdělávacího systému, snaží se reagovat na aktuální problémy českého školství a modernizuje systém pro budoucnost.

Strategie 2030+ má celkem pět strategických linií:

- Proměna obsahu, způsobů a hodnocení vzdělávání
- Rovný přístup ke kvalitnímu vzdělávání
- Podpora pedagogických pracovníků

- Zvýšení odborných kapacit, důvěry a vzájemné spolupráce
- Zvýšení financování a zajištění stability

Proměna obsahu přispívá ke snížení objemu učiva, s tím souvisí revize RVP. Školy mají dostatečnou volnost pro inovaci a úpravu ŠVP. Zároveň se nabízí centrální podpora pro školy, které nemají kapacity na vytváření vlastních ŠVP. Tato strategická linie pojednává také o podpoře nových metod a forem výuky. Dochází k rozšíření plošného ověřování výstupů např. z českého jazyka a literatury, cizího jazyka a matematiky (3., 5., 7. a 9. ročník). Digitální technologie se mají aplikovat ve všech předmětech/oborech. Velký důraz je kladen na podporu sebehodnocení studentů a rozvoji vnitřní motivace studentů. Cílem je, aby se studenti neučili jen kvůli známce, mají se chtít dále rozvíjet, zdokonalovat, umět pracovat s informacemi. Důraz je také kladen na formativní hodnocení studentů. Práce s chybou má být součástí procesu poznávání. Studenti mají být komplexně připraveni na trh práce, mají si osvojovat kompetence, mít potřebu celoživotního vzdělávání, připravovat je na neustálé změny. Důležité je také sdílení a předávání zkušeností. Cílem je také snížit administrativní zátěž.

Rovný přístup ke kvalitnímu vzdělávání má za cíl např. nastavit jednotný standard kvality vzdělávání, zlepšit kvalitu výuky v sociálně vyloučených oblastech a zamezit segregaci na základě socio-ekonomického statutu žáka.

Třetí strategická linie je zaměřena na podporu pedagogických pracovníků – vytvoření kompetenčního profilu učitele, koncepce pregraduální přípravy pedagogických pracovníků a inovace rámcových požadavků jejich přípravy. Linie přináší také změnu konceptu DVPP a metodické podpory. Cílem je zvýšit atraktivitu pedagogických profesí a získání kvalitních nových učitelů. Neméně důležitá je podpora začínajících učitelů pomocí uvádějícího učitele. Nedílnou součástí této linie je také podpora ředitele jako lídra pedagogického procesu. V rámci snižování administrativní zátěže škol mají být navýšeny nepedagogické pozice ve vedení školy. Důležitý je také kompetenční profil ředitele a podpora středního článku, probíhá propojení školních informačních systémů škol se zřizovateli a MŠMT. Velmi důležitá je také motivace učitelů. Schopný a spokojený učitel přinese kvalitní výuku, což je klíčovou prioritou. Je třeba systémová podpora a profesionalizace pedagogů. Změna konceptu DVPP a metodické podpory nesmí být opomenuta. Systém financování bude

zohledňovat krátkodobé zastupování učitelů, kteří jsou uvolňováni pro účast v programech DVPP.

Čtvrtá strategická linie má za cíl vytvořit podmínky pro zvýšení odbornosti v oblasti řízení vzdělávání, dále zavést střední článek podpory. Neméně důležité je lepší využití dat a zvýšení relevance a kvality vzdělávacího výzkumu, vytvořit resortní informační systém (RIS) a zpřístupnit data. Dále realizovat výzkumy v oblasti vzdělávání a lépe využívat jejich výstupy. Důležité je také snižování nepedagogické zátěže škol a snížení administrativní zátěže škol. Poskytování systematické podpory zřizovatelům souvisí se zavedením středního článku podpory. Linie pojednává také o posílení informovanosti, komunikace a spolupráce mezi aktéry napříč všemi úrovněmi vzdělávání.

Zvýšení financování a zajištění jeho stability souvisí s reformou financování regionálního školství. Cílem je podpora kvalitního vzdělávání, převedení některých finančních prostředků z rozvojových programů do regionálního školství. Dalším cílem je odstranění neefektivního a nerovnoměrného nakládání státními prostředky. V rámci této strategické linie má dojít k dosažení úrovně průměru OECD. Cílem je také nastavení financování MŠ, které povede ke snížení průměrného počtu dětí na učitele. (Strategie vzdělávací politiky ..., online, 2023)

Moderní pedagogika rozlišuje typy učení v současné společnosti na *učení ve formálním vzdělávání, učení v neformálním vzdělávání a informální učení*. (Průcha a Kořátková, 2013, s. 17) Ve formálním vzdělávání probíhá učení záměrně a je řízené (např. maturita na SŠ), neformální vzdělávání je založené na zájmových a pracovních potřebách lidí (např. kurzy cizích jazyků) a informální učení, které probíhá v každodenních situacích běžného života.

1.2 Současné vzdělávání a postavení mužů v učitelské profesi

V roce 2018 bylo provedeno šetření Českým statistickým ústavem. V České republice bylo 5,3 tisíce mateřských škol, kde pracovalo 30,6 tisíce učitelů. Předškolní zařízení měla 16 000 tříd a navštěvovalo je 364 tisíce dětí. V jedné třídě bylo průměrně 22,6 dítěte. Veřejných školek bylo 91 %, privátních (soukromých) školek 8 % a 1 % tvořily církevní mateřské školy. (České školy v číslech..., online, 2023)

Z tabulky 2 je jasné patrné, že podíl mužů z celkového počtu pedagogických pracovníků v regionálním školství se v předškolní výchově příliš neliší podle údajů z roku 2012 a 2022.

I po deseti letech došlo k nárůstu z 1,2 % o 0,2 % na 1,4 % u řídicích pracovníků, učitelů bylo v roce 2022 o 0,3 % více v běžných mateřských školách. Největší podíl mužů je zastoupen v základních školách na druhém stupni, kde bylo v prvním pololetí 2022 celkem 23,5 % pedagogických pracovníků. (Genderová problematika zaměstnanců ve školství..., online, 2023)

Tabulka 2: Podíly mužů z celkového počtu pedagogických pracovníků v regionálním školství

Podíly mužů z celkového počtu pedagogických pracovníků v regionálním školství		
Zřizovatelé: MŠMT, obec, kraj Zákon č. 262/2006, § 109 odst. 3	Podíl mužů z celkového počtu	
	1. pol. 2012	1. pol. 2022
Řídící pracovníci pro pedagogické záležitosti	31,2 %	28,2 %
Předškolní výchova (včetně § 16 odst. 9 ŠZ)	1,2 %	1,4 %
Základní školy (bez § 16 odst. 9 ŠZ)	35,5 %	32,4 %
Učitelé/učitelky (bez řídicích pracovníků)	21,1 %	19,7 %
Předškolní výchova (včetně § 16 odst. 9 ŠZ)	0,3 %	0,6 %
- Mateřské školy (bez § 16 odst. 9 ŠZ)	0,3 %	0,6 %
- MŠ podle § 16 odst. 9 ŠZ	1,4 %	1,5 %
- Přípravné třídy ZŠ	-	1,1 %
Základní školy (včetně § 16 odst. 9 ŠZ)	15,1 %	15,1 %
- Základní školy (včetně § 16 odst. 9 ŠZ)	7,7 %	6,1 %
- ZŠ - 2. stupeň (bez § 16 odst. 9 ŠZ)	22,9 %	23,5 %
- ZŠ podle § 16 odst. 9 ŠZ	13,4 %	12,6 %

V posledních letech vnímáme větší požadavky na učitele, což může být důvodem, proč učitelé-muži po dokončení studia nebo po krátké praxi odchází pracovat mimo svůj obor. Požadavky nejsou jen z oblasti získání odbornosti – kvalifikace. Učitel by měl být pozorný, musí umět ovládat své citové stavy (mít rozvinuté tzv. vyšší emoce). Ideálně by měl mít neustále optimistickou náladu, nadšení a spokojenost. Stále častěji také slyšíme pojem vyhoření, kdy jedinec nenachází smysl práce ani života. Z tohoto důvodu je velmi důležité pracovat na sobě samém a umět zvládat stres, který zažíváme ve škole neustále. Každý jedinec zvládá a zbavuje se stresu různými způsoby, např. pomocí sportu, procházkou do lesa, manuální práce na zahradě, poslech hudby apod. Především je zde důležité vedení školy, které má provádět kontroly a např. díky evaluačním dotazníkům, hospitací nebo motivačních rozhovorů získá informace a mnohdy může zjistit, že učitel není spokojen po pracovní nebo osobní stránce. Vždy je třeba uvědomění si, že pracujeme s lidmi a učitel je

také jen člověk, který potřebuje podporu a pocit sounáležitosti. Všechny tyto vztahy a pocity se následně odráží v kultuře školy neboli s klima školy.

Velmi dobré je podívat se na krizi jako na příležitost. Krize přináší změnu, která může být jak pozitivní, tak negativní. Ve školství lze hovořit o tom, že „*krize jsou tedy zlomové/klíčové situace, ve kterých se rozhoduje o budoucím fungování školy.*“ (Trojanová a Svobodová, 2021, s. 12)

2 Rodinná výchova a socializace dítěte

Rodinu je považována za nejstarší společenskou instituci, která má plnit funkci socializační, ekonomickou, sexuálně-regulační, reprodukční a další funkce. Spolupodílí se také na vytváření emocionálního klimatu, formuje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu. (Průcha, Walterová a Mareš, 2003, s. 202)

První výchova a výchovné působení se v životě jedince odehrává zpravidla v rodině, proto o ní můžeme hovořit jako o **primární výchově**. Tuto výchovu plní ve většině případů nejprve rodiče, nejužší kontakt s dítětem má především matka. Následně na dítě působí také sourozenci a prarodiče. Toto období je nesmírně důležité pro zdravý rozvoj dítěte.

Rodina je do tří let věku dítěte rozhodujícím prostředím, uspokojuje jeho potřeby a díky tomu dochází k formování a vytváření osobnosti. Následně probíhá v předškolním věku dítěte důležitý úsek sociálního vývoje. Dítě si začíná osvojovat základní vzorce chování, rozšiřuje se okruh společenských vztahů dítěte a roste jeho samostatnost. Pro dítě je nezbytné pro zdravý vývoj, aby se stýkalo s druhými dětmi a dalšími dospělými. Dítě se učí například spolupracovat, soutěžit, pečovat o slabší. Díky získávání těchto schopností a dovedností může docházet a současně je i základem pro postupné zapojování do života společnosti – socializace. Dítě od tří let je schopné trávit část dne mimo domov. Mateřská škola tedy přispívá k dozrávání dětí jak po stránce osobnostní, tak společenské. (Machová, 2005, s. 213)

*„Základnou primární socializace je **rodina** a charakteristika vztahů v rodině (způsob soužití rodičů a dětí) je tedy základním faktorem socializace. Zdůrazňovány jsou zejména následující dílčí faktory: 1. vztah rodičů k dítěti (projevy lásky, nelásky či ambivalence a s tím spojené přijímání, nebo odmítání dítěte a dále způsoby a míra kontroly dítěte, spojené*

s užíváním a způsobem trestání), 2. kohezivita (soudržnost) rodiny a její konstelace (zejména úplná, či neúplná rodina), 3. socio-ekonomický standard rodiny.“ (Nakonečný, 1998, s. 199)

2.1 Charakteristika současné rodiny

Současná rodina má svá specifika a proměňuje se mimo jiné i díky vyvíjející se době a změnám ve společnosti. Nicméně souhlasím s názorem P. Koucké, že „stejně jako před sto či tisíci lety, snažíme se děti dobře vychovat, co nejlépe je připravit pro život. Cíl tedy zůstává stejný, způsoby výchovy se však mění.“ (Koucká, 2014, s. 193)

V současné době můžeme pozorovat tzv. silného rodiče. Pro tyto rodiče jsou charakteristické tyto znaky: na nic si nehraje, přiměřeně ovládá a vyjadřuje své emoce, nepodléhá tlaku okolí, je přirozenou autoritou, nemá problém dítě omezit, netrestá, nekřičí, unese nespokojenost dítěte, nesnaží se vecpat dítě do své ideální představy.

Lze tedy říct, že silný rodič = silné dítě. „Silný rodič je pro dítě hned dvojnásobná výhra. Jednak je důležitý pro jeho pocit bezpečí, a pak působí jako vzor, aby i ono samo vyrostlo v silného, odolného jedince.“ (Koucká, 2014, s. 160)

Jedním ze specifíků je také věk rodičů. Je obvyklé, že lidé zakládají rodiny v pozdějším věku, tím vzrůstá i věk prvorodiček. Velmi často se setkáváme v mateřské škole s problémem určit, zda dítě doprovází rodič nebo prarodič. Můžeme si tedy položit otázku, zda jsou dnešní rodiče starší? Zvažujeme i možné dopady na děti (biologické, psychologické a sociální). Ženy se dnes běžně stávají matkami až ve 28 letech, často odkládají narození prvního dítěte. Nejenom věk matek - prvorodiček, ale také otců je ještě výraznější. Dnešní otcové slaví narození prvorozeného dítěte průměrně ve 34 letech. (Koucká, 2014, s. 20, 21)

„Dnešní rodiče i dnešní děti jsou výrazně náročnější. Často se stane, že do mateřské školy nastupují děti vybavené dudlíkem a plenou. Učitelka dostane informaci, že dítě je ještě kojeno a odmítá pevnou stravu. Je zvyklé být převáženo autem či na kočárku, nechce samo chodit. Neumí si hrát, ale ovládá počítač. Rodiče požadují výuku cizího jazyka, plavání, sportovní přípravu, hru na flétnu, sborový zpěv, keramiku a sterilně čisté prostředí bez pylů a roztočů, ale také, aby bylo dítě v mateřské škole šťastné a našlo tam kamarády.“ (Svobodová, 2010, s. 63, 64)

V současné době existuje celá řada výchovných směrů, výchovných přístupů, které můžeme dělit na autoritativní, liberální a demokratický. Autoritativní styl dominoval nejvíce do poloviny 20. století, následoval ho liberální styl dominující v letech 70., který následně vystřídal demokratický styl. V dnešní době je celá řada výchovných koncepcí, např. Behaviorismus, aktivní mainstream, výchova láskou, návrat k přirozenosti nebo uvolněné rodičovství. (Koucká, 2014, s. 198, 199, 200, 201)

Během své desetileté praxe v mateřské škole jsem se setkala a každý rok řešíme stejné požadavky (přání) rodičů. V tomto ohledu vidím za nejdůležitější vše dobře komunikovat, v naší mateřské škole např. pořádáme pravidelné třídní schůzky. V červnu pro rodiče dětí, kteří jsou nově přijaté k předškolnímu vzdělávání a v září ve všech devíti třídách, kdy jsou rodiče seznámeni s organizací školního roku a jsou jim zodpovězeny i otázky.

2.2 Mateřská škola jako instituce doplňující rodinnou výchovu

Mateřská škola je *školské zařízení navazující na výchovu dětí v rodině a v součinnosti s ní zajišťující všestrannou péči dětem zpravidla ve věku od 3 do 6 let.*“ (Průcha, Walterová a Mareš, 2003, s. 118)

Po roce 1989 došlo k dramatickému poklesu počtu mateřských škol a počtu dětí, které se v nich vzdělávaly. Jesle byly v mnoha případech zrušené. Důvodem bylo prodloužení rodičovské dovolené, a především pokles porodnosti. Vše nám dokazuje i následující tabulka, která znázorňuje počty mateřských škol od roku 1970 do roku 2011 včetně počtu dětí a učitelek.

Tabulka 3: Vývoj mateřských škol, počtu dětí a učitelek

Rok	Počet MŠ	Počet dětí	Počet učitelek
1970/71	5 582	258 567	19 780
1980/81	7 396	463 565	31 110
1990/91	7 335	352 139	32 112
2000/01	5 881	283 911	23 345
2006/07	4 815	285 419	22 367
2010/11	4 880	328 612	25 736

Zdroj: Průcha a Kořátková (2013, s. 32)

V současné době je předškolní vzdělávání povinné pro děti, které od začátku školního roku dovrší pět let. Tato povinnost je zavedena od 1. září 2017. Vzhledem k tomu, že jsem posledních 6 let pracovala ve třídě s dětmi s povinnou předškolní docházkou, mohu porovnat změnu v tomto nařízení. Pozoruji rozdíl v chování, např. respektování pravidel, adaptací apod. u dětí, které naši mateřskou školu navštěvují od tří let nebo pouze poslední rok předškolní docházky. Tato povinnost byla především zavedena, aby se dítě seznámilo, adaptovalo a získalo návyky, dovednosti před nástupem do základní školy. Dříve se stávalo, že v některých případech děti, které nenavštěvovaly mateřskou školu, zažívaly školní neúspěchy. V některých případech byl dětem doporučen dodatečný odklad školní docházky.

Souhlasím s názorem Evy Svobodové, že má mateřská škola za úkol **doplňovat rodinnou výchovu** v úzké vazbě. Učitelé by tedy měli přijmout rodiče jako partnery a odborníky. Je zde kladen důraz na respektování, vzájemné komunikaci, naslouchání názorů. Především je třeba umět společně hledat optimální cestu pro vzdělávání dítěte. (Svobodová, 2010, s. 62)

Škola plní mnoho funkcí, především socializační a personalizační, integrační, ochrannou, diagnostickou, metodologicko-koordinační, kvalifikační, etickou, selektivní, kulturní, ekologickou, ekonomickou a politickou. Nesmíme také opomenout fakt, že je ve škole zaměstnáno mnoho lidí – pedagogických pracovníků i provozních zaměstnanců, což přispívá k redukci nezaměstnanosti. V následujícím obrázku jsou znázorněny úkoly současné školy.

Obrázek 1: Úkoly současné školy

Zdroj: Trojan (2018, s. 79)

Psychický vývoj dítěte se po vstupu do mateřské školy systematicky zlepšuje díky vlivu soustavného a cílevědomého vzdělávacího a výchovného působení. „Zlepšuje se smyslové vnímání, rozvíjí se paměť, myšlení a řeč. Pozvolna se buduje systém obecných pojmů, který je výsledkem rozvíjející se schopnosti analýzy, indukce a dedukce. Dítě se pozvolna stává schopným diferencovat nepodstatné detaily od podstatných znaků. Rozšiřuje se oblast zkušeností, které zvětšují kombinační možnosti. Přibývá abstraktní myšlení. Zlepšuje se schopnost koncentrace. Děti začínají hrát skupinové hry.“ (Machová, 2005, s. 216)

Děti ve věku od tří do pěti let s nástupem do mateřské školy označujeme také jako předškoláky. Již od tří let věku bývají děti plné energie, zvědavosti a nadšení. Neustále jsou

v pohybu a díky své zvědavosti objevují neustále nové věci. Dochází k rozvíjení motorických schopnostech. Děti jsou velmi kreativní a mají neuvěřitelnou fantazii, k rozvoji schopností a dovedností nejlépe přispívá hraní, malování nebo vyprávění. Zároveň si dítě osvojuje nová slova a rozšiřuje si slovní zásobu. Důležitou roli zde hraje dospělý jedinec – učitel – děti se snaží o prosazení se, zároveň potřebují mít pocit jistoty a možné podpory ze strany dospělého. Je třeba děti motivovat, kontrolovat a ujišťovat, že jim dospělý podá pomocnou ruku (podporu, útěchu nebo záchranu). (Allen a Marotz, 2002, s. 99)

„Všeobecně se uznává, že pobyt dětí v mateřské škole má blahodárny vliv na celkový kognitivní (rozumový), smyslový a emocionální vývoj dětí.“ (Průcha, Kořátková, 2013, s. 41)

Zde je třeba zdůraznit, že tento vliv na vývoj dítěte je podmíněn jeho mentální a verbální vyspělostí, z jakého rodinného prostředí pochází, ale také na pedagogických pracovnících. Zda jsou schopni rozvíjet děti po stránce jazykové a rozumové.

V současné době je stále výchovně náročnější naplňovat potřeby dětí, které jsou podmíněny věkovými a individuálními zvláštnostmi. Dítě se v mateřské škole rozvíjí v oblasti rozumové (vnímání, paměť, myšlení, řeč), v oblasti osobnostní a sociální, v oblasti esteticko-výchovné a tvořivé a v oblasti pohybové a zdravotní. K rozvoji oblasti velmi přispívá **hra**. (Průcha a Kořátková, 2013, s. 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106)

Hru považuji za jednu z nejdůležitějších při učení dětí v mateřské škole, stejně jako J.A. Komenský – „škola hrou“. Díky hře si dítě lépe zapamatovává a osvojuje si získané poznatky a dovednosti. Můžeme zde také hovořit o prožitkovém učení, kdy má dítě radost z činnosti. Hru také ráda zapojují i z důvodu kooperace s vrstevníky.

2.3 Socializace

Socializaci dělíme na primární, sekundární a terciární. Primární socializace probíhá v novorozeneckém věku a probíhá v rodině. Sekundární socializace nastává zpravidla kolem třetího roku dítěte, kdy vstupuje do mateřské školy. Můžeme hovořit o tom, že se škola stává sekundárním zdrojem socializace dětí. Terciární socializace se odehrává až v dospělosti jedince, označujeme ji jako přejímání.

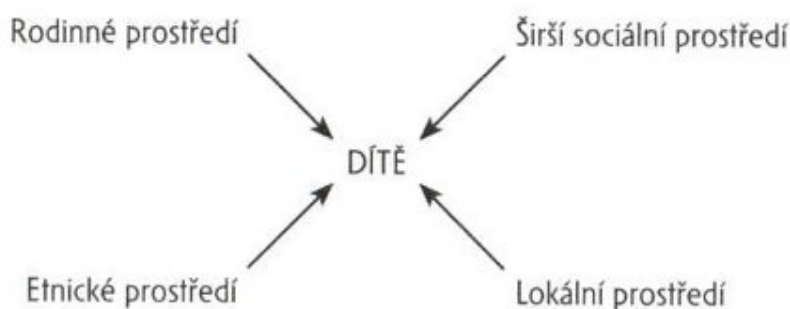
„Socializaci rozumíme složitý a dlouhodobý proces, v němž se jedinec postupně včleňuje do společnosti. Proměňuje se z bytosti, v níž na počátku dominují aspekty biologické, v bytost

společenskou a kulturní. Učí se fungovat nejprve v rodině, pak v malých sociálních skupinách a nakonec ve společnosti. Učí se řídit své jednání a odpovídat za ně. Osvojuje si jazyk, různé sociální role, kulturní návyky, znalosti předchozích generací, společenské hodnoty a normy.“ (Mareš, 2013, s. 41)

Socializace je velice důležitá a nesmíme ji opomenout. Jedná se o proces, který trvá po celý život jedince. Nejenom základní škola, ale také mateřské školy mají za důležité poslání právě socializaci dětí.

Nesmíme opomenout ani faktory působící na vývoj dětí mezi které patří rodinné prostředí, etnické prostředí, širší sociální prostředí a lokální prostředí.

Obrázek 2: Úroveň sociálních vlivů, které působí na dítě a dospívajícího

Zdroj: Průcha a Kořátková (2013, s. 31)

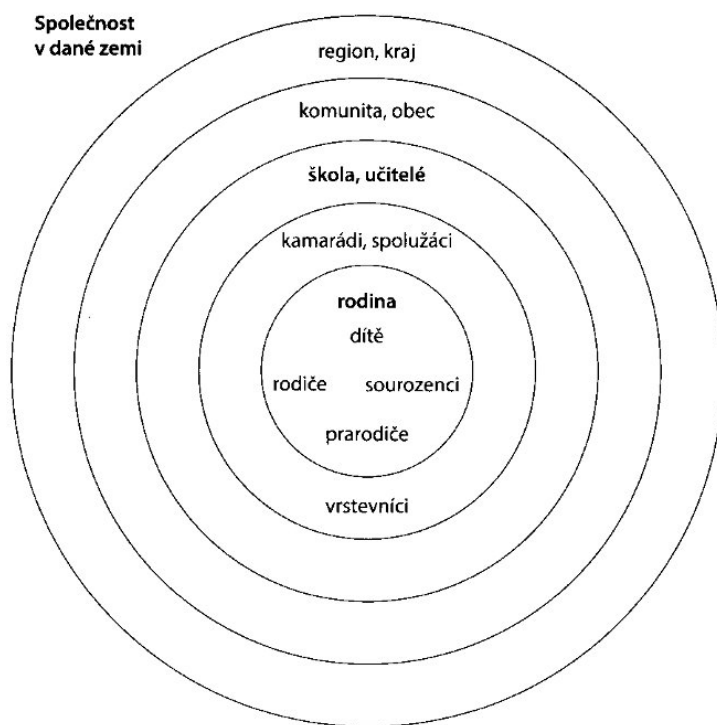
2.3.1 Socializace a kultura

Proces socializace neprobíhá samostatně, je ovlivňován a podmíněn také kulturou dané země, dále budeme hovořit o kultuře České republiky. Nesmíme ale také opomenout, že v naší zemi je ovlivněna kultura prostředím, ve kterém lidé žijí. Na základě výzkumných šetření víme, že se kultura může lišit v krajích, mnohdy záleží i na velikosti bydliště, kde lidé bydlí.

Na dítě a dospívajícího působí sociální vlivů (viz. obrázek 1). Nejprve dítě ovlivňuje **rodina** (rodiče, sourozenci, prarodiče). V další úrovni se již dítě setkává v předškolním vzdělávání s vrstevníky (kamarádi, spolužáci), které ihned následuje instituce (škola, učitelé). Poslední

dvě úrovně (komunita, obec a region, kraj) ovlivňují jedince až v pozdějším věku. Dítě ve věku 3 – 6 let tyto vlivy příliš nevnímají.

Obrázek 3: Úroveň sociálních vlivů, které působí na dítě a dospívajícího

Zdroj: Mareš (2013, s. 40)

2.3.2 Enkulturation

S kulturou a socializací také úzce souvisí proces **enkulturation**, jedná se o: „... proces, v němž se jedinec učí pochopit kulturu země, v níž žije, kulturu, kterou je obklopen. Snaží se porozumět jejím hodnotám, vyžadovaným pravidlům chování, učí se žít v této zemi. Jde o formální i neformální přejímání kulturních norem a zkušeností v průběhu jedincova vývoje. Jedinec „vrůstá“ do daného společenství.“ (Mareš, 2013, s. 42)

Enkulturation můžeme chápat jako speciální případ socializace nebo jako synonymum pojmu **akulturation**. Jedná se o „proces, v němž styk mezi příslušníky odlišných kulturních skupin vede k osvojování kulturních vzorců jednou nebo více skupinami. Je aktuálním

pedagogickým problémem vzhledem k vzdělávání příslušníků etnických minorit v určité zemi, vzdělávání dětí imigrantů aj.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 15)

3 Osobnost v obecném pojetí

Pojem **osobnost** můžeme v hovorovém pojetí chápat jako uznávaného člověka, kladně přijímaného svérázného svým životem a jednáním. Z psychologického pojetí tento pojem lze chápat jako každého člověka s jedinečnou strukturou svých psychických vlastností a dispozic. V pedagogice *„se jeví stěžejním problémem **rozvoj osobnosti** vzdělávajících se subjektů, prostřednictvím intencionální **výchovy a edukace**.* (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 148)

Osobností se mimo jiné zabývá také psychologie, můžeme zde hovořit o psychologickém pojetí osobnosti nebo psychologii osobnosti. Lidé reagují různě na dané situace, závisí to na kognici, emocích a motivaci, které jsou na sebe vzájemně závislé. Důležité je také definování *ego* (latin. já). *Ego* vyjadřuje specifickou lidskou formu organizaci psychiky, vytváří se na základě získaných zkušeností již v dětství. (Nakonečný, 2002, s.498)

3.1 Osobnost učitele

Z termínu osobnost učitele je jasně patrné, že je třeba charakterizovat vlastnosti, dovednosti a předpoklady vůbec. Osobnost učitele se během jeho praxe a zkušeností vyvíjí. Každý učitel nejenom v předškolním vzdělávání ve většině případech považuje svoji práci za jakési poslání.

*„Povolání učitele je navíc náročné také proto, že na rozdíl od jiných povolání učitel působí **celou svojí osobností**. Často se stává pro své žáky celoživotním vzorem třeba tím, že se pak věnují oboru, pro nějž je učitel získal. Nebo bývá příkladem (kladným, ale i záporným), který napodobují nejen v jeho pozorovatelném chování, ale také v jeho způsobu života, přebírají jeho životní postoje, hodnoty, názory apod.*“ (Holeček, 2014, s. 13)

Z výše uvedeného vyplývá jasná definice: **učitel se stává pro dítě vzorem**, a především v předškolním vzdělávání je potřeba dodržovat všechny pedagogické zásady a svými postoji a jednáním být vzorem.

Učitel zastává současně roli koncepční, preventivní, koordinační, manažerskou, výkonnou, komunikační a edukační (viz. obrázek 4)

Obrázek 4: Role třídního učitele

Zdroj: Trojan (2018, s. 67)

Osobnost učitele můžeme popsat pomocí těchto oblastí: motivace k učitelskému povolání, charakterově-volní vlastnosti, seberegulační vlastnosti, dynamické vlastnosti a temperament, výkonové vlastnosti, speciální schopnosti a dovednosti učitele. Mezi charakterově volní vlastnosti patří vztah k sobě, je třeba mít zdravou sebedůvěru. Především na začátku kariéry učitele je třeba podpory, mnohdy může mít začínající učitel nízké sebevědomí což může vést k pocitu selhání. Učitel musí mít také vztahy k druhým, nejenom k dětem, ale také ke kolegům, řediteli a rodičům. Jedná se o jistou míru empatie, přátelskost a vřelost. Nicméně je třeba uvědomovat si jisté hranice a být profesionálem. Velmi podstatným vztahem je také vztah k práci, dále vztah k hodnotám a volní vlastnosti. Zde je velmi důležité sebeovládání, trpělivost, rozhodnost, důslednost, vytrvalost apod. (Holeček, 2014, s. 13, 19, 21, 22, 23)

3.2 Profese učitele

Profese učitele je velice důležitá a potřebná pro rozvoj a kvalitní život nejenom současné společnosti, ale především pro další generace. Každý učitel má splňovat a být kompetentní. Kompetence jsou závislé na schopnostech (duševní, rozumové), motivech (hodnoty, postoje, zájmy, potřeby), dovednostech, znalostech a zkušenostech. Vše poté ovlivňuje naše chování.

Mezi profesní kompetence učitele mateřské školy patří podle Svobodové, Vítečkové **kompetence předmětové, didaktické a psychodidaktické, pedagogické, diagnostické a intervenční, sociální, psychosociální a komunikativní, manažerské a normativní, profesně a osobnostně kultivující.**

„Kompetence mají jak individuální, tak i sociální dimenzi. Na rozdíl od kvalifikace kompetence vyjadřují jednání v reálných situacích. Kompetence jsou tedy relativní, neboť situace a okolnosti se mění. Dělení kompetencí je nejčastěji na odborné, metodické, sociální a osobnostní.“ (Veteška a Tureckiová, 2013, s. 31)

„Poznámka“ Kompetencemi se zabývá také již zmiňovaná v kapitole 1.1 Strategie 2030+, jejímž jedním z hlavních cílů vymezuje zaměření vzdělávání na získávání kompetencí. Tento cíl je důležitý z hlediska proměn v naší společnosti.

Učitel v mateřské škole má povinnost stejně jako všichni pedagogičtí pracovníci se dále vzdělávat. Zákon o pedagogických pracovnících uvádí v § 24 tuto povinnost.

„Pedagogičtí pracovníci mají po dobu výkonu své pedagogické činnosti povinnost dalšího vzdělávání, kterým si obnovují, udržují a doplňují kvalifikaci.“ (Zákon č. 563/2004 Sb. ..., online, 2023)

Další vzdělávání pedagogických pracovníků (tzv. DVPP) je velmi důležité, jelikož je třeba přizpůsobovat se změnám ve společnosti. Za DVPP zodpovídá ředitel školy, organizuje ho a sestavuje plán DVPP, se kterým seznamuje své zaměstnance. DVPP může probíhat prostřednictvím akreditovaných seminářů, kurzů nebo může být také forma samostudia (např. četba odborné literatury). Během posledních let se také velmi osvědčily webináře, kdy se jedná o on-line formu. V některých případech jsou pořizovány záznamy a učitel si může pustit opakovaně webinář. Tato forma šetří všem zúčastněným čas a finanční prostředky (cestovní náhrady), nevýhodou může být nižší interakce.

Každý učitel by měl mít povědomí mimo jiné i v oblasti legislativy, měl by znát tyto zákony: č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (tzv. školský zákon) a zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovních. Důležitá je také Vyhláška č. 263/2007, kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených MŠMT, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí. Dále by měl být seznámen s důležitými kurikulárními dokumenty: Strategii 2030+, Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (RVP PV), Školním vzdělávacím programem (ŠVP) vycházejícím z RVP PV. (Průcha a Kořátková, 2013, s.74, 75, 76, 77)

Na následujícím obrázku je znázorněna struktura víceúrovňového kurikula.

Obrázek 5: Struktura víceúrovňového kurikula

Zdroj: Trojan (2018, s. 90)

„Profesní kvalifikace je odborná způsobilost jedince řádně a efektivně vykonávat všechny pracovní činnosti v konkrétním povolání. Odbornou způsobilost lze chápat jako soubor dovedností, znalostí, schopností a kompetencí, které jedinec postupně získává v průběhu odborné profesní přípravy (nebo v rámci školního vzdělávání) a v dalším profesním vzdělávání.“ (Veteška a Tureckiová, 2013, s. 88)

Učitel musí splňovat požadavky na profesi učitele, patří mezi ně zejména „umění“ vychovávat, kdy dochází k formování osobnosti svěřených dětí, spoluvytváří jejich

charakter, vůli, postoje, zájmy, seberegulační vlastnosti a temperament. Předpokladem je znalost dětské psychiky a používání pedagogicko-psychologických poznatků. Především je třeba umět psychologicky myslet a jednat. Mezi další požadavky řadíme schopnost vyučovat a vzdělávat, kdy se utváří klíčové kompetence, řídit osvojování vědomostí, dovedností a návyků. Z toho vyplývá, že učitel musí být odborník, musí znát svůj obor, a především je třeba umět dobře vysvětlovat, tzn. být pedagogem, didaktikem. (Holeček, 2014, s.13)

*„Učitelky/učitelé pro nejnižší stupeň vzdělávání – v mateřských školách – podstatnou část svého profesního výkonu zaměřují na **celostní rozvoj dětí**.“* (Průcha a Kořátková, 2013, s. 60)

Kvalita výkonu učitele souvisí s dovednostmi a schopnostmi. Velmi důležité je ovládat a umět pracovat s odbornou vybaveností, umět propojovat teorii a praxi. Učitel/učitelka v mateřské škole musí být nadaný v hudebních, pohybových, výtvarných a dalších tvořivých projevech (např. dramatizaci). Dále by měl umět akceptovat – přijmout osobnost dítěte, rodičů, kolegů, z čehož vyplývá, že musí být vyrovnaný, vnitřně stabilní. Empatie (vcítění se do prožitků druhého), autenticita (přirozené jednání), facilitace (provázet, usnadňovat a podporovat) jsou další vlastnosti, které by měl mít učitel v mateřské škole.

*„**Profesní kompetence** je chápána jako komplexní schopnost a způsobilost vykonávat úspěšně učitelskou profesi. Zahrnuje znalosti, dovednosti a tvořivost, které učitelka využívá ke vzdělávání dětí, schopnosti vnímat a vyhodnocovat potřeby dětí, podpořit je v individuálním rozvoji a získávat je pro poznávání a učení. Znamená mít přirozené a transparentní postoje, přijmout hodnoty a pravidla společnosti; být ve svém chování a jednání pozitivní a kvalitní osobnosti, a to s vědomím, že **je dětem vzorem**.“* (Průcha a Kořátková, 2013, s. 65)

Učitel v mateřské škole musí ovládat pedagogickou diagnostiku, kdy dochází ke zjišťování, popisování a vyhodnocování úrovně rozvoje dětí jako výsledku vzdělávacího působení. Při diagnostice je třeba hodnotit stav skutečných schopností a dovedností dítěte. Tento stav se porovnává s očekávanými výsledky pedagogického působení (s cíli dle RVP PV). Výsledkem pedagogické diagnostiky je diagnóza dítěte. K provedení kvalitní diagnostiky je důležité pro učitele orientovat se v problematice pedagogické psychologie. Proto je jedním

z maturitních předmětů na Střední pedagogické škole psychologie. (Průcha a Kořátková, 2013, s. 153, 160)

3.3 Typologie učitele

Typologií učitele existuje mnoho, odvíjí se podle různých hledisek. Mezi nejznámější typologie patří na základě Caselmannovy typologie dva základní typy učitelů – **logotrop a paidotrop**.

„1. Logotrop

Učitel zaměřený na svůj obor, na obsah svého předmětu. Takový učitel pečuje o své sbírky, s nadšením si připravuje prezentace, práci na interaktivní tabuli, rád vede nejrůznější kroužky, nelituje času ani námahy, aby získal žáky pro svůj předmět.

2. Paidotrop

Bývá charakterizován jako učitel orientovaný místo na svůj předmět spíše na žáky, na jejich prožívané emoce, postoje, problémy, zájmy apod. Učitelé tohoto typu vyučují většinou na 1. stupni základních škol. Pokud se vyskytuje vyhraněný paidotrop na vyšším stupni škol, může postrádat větší zanícení pro svůj obor, které se projevuje nesrozumitelným výkladem, lhostejností, malým zájmem o učební látku.“
(Holeček, 2014, s. 14)

Hippokratovu-Galénovu typologii osobnosti považují mnozí odborníci za klasickou typologii. Hovoříme zde o čtyřech typech: **sangvinik (krev), choleric (žluč), flegmatik (sliz, hlen) a melancholik (černá žluč)**.

V tabulce 3 jsou zobrazeny jednotlivé temperamenty a jak jsou na tom jednotlivé typologie z hlediska citů vznikajících a stávajících.

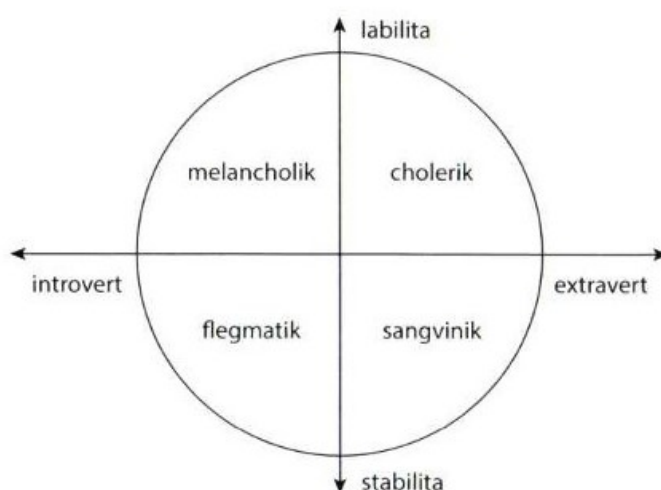
Tabulka 4: Temperament a city

Temperament	City vznikají	City jsou
sangvinik	rychle	slabé
cholerik	rychle	silné
flegmatik	pomalů	slabé
melancholik	pomalů	silné

Zdroj: Holeček, 2014, s. 28

Další známou typologií osobnosti je Eysenckova typologie, která je postavena na rozlišení osobnosti pomocí tzv. neuroticismu na **stabilitu a labilitu**. Tato typologie doplňuje Jungovu typologii, která dělí temperament na **extraverta a introverta**. Na obrázku 2 je znázorněna Eysenckova typologie temperamentu. Pro učitelskou profesi je velmi dobré, aby byl učitel sangvinik, stabilní a extravertní. Pro řešení konfliktů, které v poslední době stále častěji řešíme především s rodiči dětí se hodí pro změnu flegmatik, který je také stabilní nicméně je spíše introvertní, jeho city vznikají pomalu a jsou slabé. Z toho vyplývá, že zvládá krizové situace mnohem klidněji než například cholerik, který je velmi rychle citově výbušný. Z výše uvedeného vyplývá, že učitel by měl být především stabilní, jelikož dává pocit bezpečí a jistoty, což je základ pro dobré klima nejenom ve třídě, ale i v celé škole.

Obrázek 6: Eysenckova typologie temperamentu

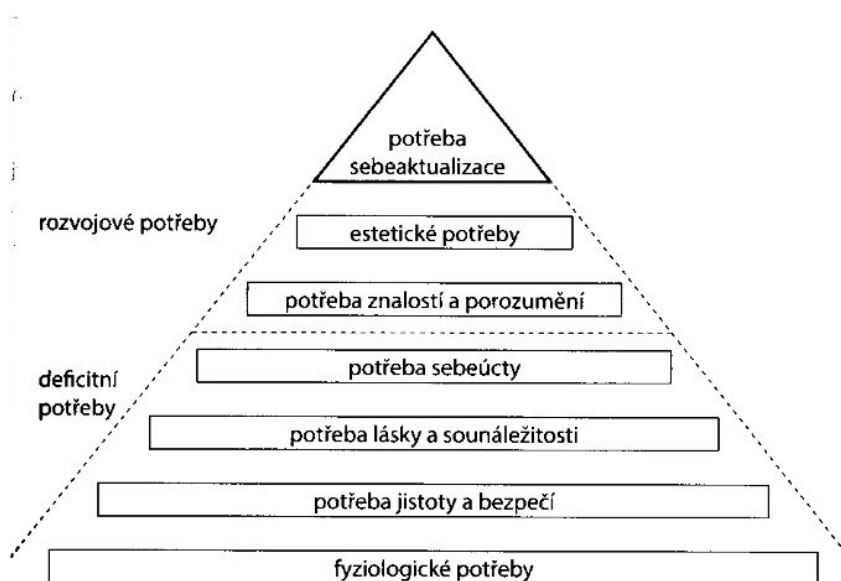

Zdroj: Holeček, 2014, s. 29

3.4 Motivace

„Základní **paradigma motivace** tvoří interakci několika činitelů, ale především je třeba si uvědomit, že smysluplnost motivace spočívá v dosažení nějakého cíle a že tento cíl vyjadřuje nějakou vnitřní potřebu člověka. Proto je cílem dosažení uspokojení této potřeby, která byla vzbuzena jako reakce na nějaký nedostatek v organismu nebo vnějších podmínkách života individua.“ (Nakonečný, 1998, s. 455)

Obrázek 7: Maslowova hierarchie lidských potřeb

Zdroj: Mareš (2013, s. 253)

Pro učitele může být jednou z motivací specifická rozdělení pracovní doby, volna, samostudia a školní prázdniny. Takto je profese učitele velmi často vnímána veřejností. (Trojan, 2018, s. 20)

Pro většinu zaměstnanců je však hlavní motivací finanční odměna za práci – plat. Učitelé mateřských škol bývají zařazeni zpravidla do 9. platové třídy, nicméně je lze zařadit od 8. do 13. platové třídy.

Tabulka 5: Platová tabulka pro učitele

Stupeň	Praxe	4. třída	5. třída	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	10. třída	11. třída	12. třída	13. třída	14. třída	15. třída	16. třída
1. stupeň	do 2 let	15 540	16 860	18 230	19 750	25 040	31 290	31 550	32 120	32 820	33 600	34 860	37 480	40 380
2. stupeň	do 6 let	16 110	17 460	18 990	20 560	25 760	31 560	31 850	32 690	33 500	34 620	36 490	40 100	43 350
3. stupeň	do 12 let	17 120	18 620	20 200	22 000	26 430	31 930	32 330	33 100	34 850	36 070	38 450	42 270	46 400
4. stupeň	do 19 let	18 300	19 870	21 600	23 380	27 650	32 590	33 330	34 340	36 300	38 720	41 640	45 670	49 960
5. stupeň	do 27 let	19 470	21 170	23 000	25 020	28 870	33 600	34 380	35 780	38 560	41 700	45 750	49 520	53 640
6. stupeň	do 32 let	21 130	22 980	24 890	27 050	30 920	35 330	36 290	37 770	41 780	45 140	49 450	52 120	55 600
7. stupeň	nad 32 let	21 720	23 580	25 590	27 810	31 800	36 130	37 060	38 790	42 780	46 260	50 630	54 000	57 670

Zdroj: Edulist, Jaké jsou platy učitelů v roce 2023?

Pro učitele je mimo jiné velmi důležitá podpora ze strany vedení školy. Ředitel školy musí učitele seznámit s vizí školy, vytvářet podmínky pro zaměstnance, které např. umožní vzájemné návštěvy učitelů, při kterých dochází ke sdílení zkušeností. Nesmíme také opomenout hospitační činnost, následně po hospitační rozhovory a motivační rozhovory. Díky tomu získává ředitel informace, které mu pomáhají v oblasti řízení pedagogického procesu. V opačném případě dochází především k získávání informací prostřednictvím třetí osoby, což nemusí být objektivní a žádoucí. (Trojan, 2018, s. 66, 67, 68)

Pro zajímavost uvedu také výsledky Českého statistického úřadu, který uvádí, že v roce 2022 dosáhla průměrná mzda 40 353 Kč. Při porovnání s tabulkou 5 vidíme, že by musel být učitel zařazen do 12. platové třídy a v 6. stupni, aby dosáhl na průměrnou výši mzdy. V předškolním vzdělávání bohužel nebývají ani ředitelky zařazeny do vyšší než 11. platové třídy, což mohu osobně potvrdit. Do roku 2019 byly ředitelky mateřských škol v Berouně zařazeny jen v 10. platové třídě. (Průměrné mzdy – 4. čtvrtletí 2022 ..., online, 2023)

II PRAKTICKÁ ČÁST

4 Úvod do výzkumné části

Praktickou část můžeme nazývat také částí empirickou, základem je získat nové poznatky, zkušenosti pomocí pozorování, pokusů nebo výzkumného šetření. Dotazníkové výzkumné šetření bude využito v této bakalářské práci. Pedagogický výzkum je definován mnoha autory, např.: „*Pedagogický výzkum popisuje, zkoumá a vysvětluje různé jevy a procesy edukační (vzdělávací) reality. Vychází přitom z poznatků, které o této realitě už pedagogická teorie má. Nové poznatky získané výzkumem jsou využívány k prohlubování dosavadní teorie nebo také k jejím opravám, pokud výzkum zjistí něco, co teorie vykládá nedostatečně či nesprávně.*“ (Průcha a Kořátková, 2013, s. 20)

Souhlasím také s názorem J. Průchy, že je empirický výzkum způsob vědeckého zkoumání, výzkum dospívá ke konkrétním údajům, k jasně formulovaným poznatkům, které mohou být následně znázorněny v kvantitativních datech. (Průcha, 2014, s. 103, 104)

4.1 Cíle a metodika výzkumu

Na začátku bylo velmi důležité stanovení cíle výzkumného šetření a výzkumných otázek. Stejně tak následovalo stanovení metodologie výzkumu – kvalitativní nebo kvantitativní a porovnání výhod X nevýhod daných přístupů.

Cíl výzkumu byl stanoven a byla využita také technika SMARTER, která mi pomohla cíl jasně vyspecifikovat. Cíl byl specifický (konkrétní), měřitelný, dosažitelný, realistický, časově ohraničený, hodnotitelný a opakovaně hodnotitelný.

4.1.1 Cíl výzkumu

Cílem bakalářské práce je získat názory rodičů – zákonných zástupců dětí na to, jak vnímají muže v roli učitele v mateřské škole.

Výzkumné otázky, které jsem si stanovila ve svém šetření byly:

1. Jak vnímají rodiče nebo zákonní zástupci dětí učitele – muže v mateřské škole?
2. Vnímají ženy a muži rozdílně učitele – muže v mateřské škole?
3. Ovlivňují vnímání učitele – muže další faktory (např. věk respondenta, geografie, vlastní zkušenost)?

4.1.2 Použitá metoda

V bakalářské práci bylo využito dotazníkové šetření. Nástroj – dotazník byl pracovně nazván, „Dotazník pro rodiče“, jelikož respondenti byli rodiče dětí, které aktuálně navštěvují mateřskou školu. Dotazník je velmi frekventovanou metodou získávání dat, kdy klademe respondentům otázky, které mohou být uzavřené, otevřené nebo škálové. Velkou výhodou je možnost využít pro dotazování aplikaci Forms, kdy respondenti mohou v klidu vyplnit anonymní dotazník kdykoli a kdekoli, pokud jim to umožňuje jejich internetové připojení. Vzhledem k tomu, že odkaz na dotazník respondentům přeposílali ředitelé a ředitelky mateřských škol, vidím další pozitivum i z tohoto hlediska. Neméně důležitá je také výhoda z hlediska časové náročnosti, kdy respondenti mohou dotazník vyplnit v klidu svého doma a v čase, který jim vyhovuje. Záměrně jsem i z tohoto důvodu rozeslala dotazník našim rodičům v neděli odpoledne po skončení jarních prázdnin. Následně jsem rozeslala i emaily do mateřských škol. Emailové adresy na mateřské školy se mi podařilo získat ve spolupráci s NPI, kde pracuje můj manžel na pozici ICT koordinátora.

Dotazník považujeme za způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Většina otázek se vztahovala na vnitřní jevy, tedy postoje, motivy. Souhlasím s názorem Miroslava Chrásky (2016), že dotazníkové metodě bývá vytýkáno, že zjišťuje jen to, jak vidí sami sebe, nebo chtějí, aby byli viděni. Velmi důležité je také dbát na sestavení dotazníku. Výhodou dotazníkového šetření je bezesporu fakt, že umožňuje poměrně rychlé a ekonomické shromažďování dat od velkého počtu respondentů. (Chráska, 2016, s. 158)

V dotazníku je možné zaměnit termín „otázka“ za termín „položka“ Tento termín se využívá např. v případech, kdy neklademe pouze otázky, ale dáváme respondentům pokyny, aby vybrali např. tvrzení. Vzhledem k tomu, že jsem vždy respondentů dotazovala, použila jsem termín otázka.

Dotazník lze předat respondentům třemi způsoby – rozesláním poštou, osobně nebo prostřednictvím dalších osob. V mém případě byla použita kombinace rozeslání dotazníků elektronickou poštou, které následně přeposlali ředitelé a ředitelky mateřských škol rodičům dětí.

Výhodami dotazníkového šetření jsou např. snadný výběr vzorku, rychlý sběr dat, mohl být zkoumán velký soubor subjektů, data byla zpracována i pomocí počítačového programu,

výsledky jsou kvantifikovatelné a objektivní (nejsou závislé na výzkumníkovi), poznatky je také možné zobecnit na širší soubor.

4.1.3 Vlastnosti a význam dotazníku

Vlastnosti a význam dotazníku jsou podmínkou pro kvalitní výzkumné šetření, nesmíme zde zapomenout na validitu a reliabilitu. Validitou rozumíme fakt, že dotazník zjišťuje to, co má zjišťovat tedy tím, co je výzkumným záměrem. Reliabilitou rozumíme schopnost dotazníku zachycovat spolehlivě a přesně zkoumané jevy. (Chrásková, 2016, s. 165)

Finální otázky v dotazníku jsem upravila na základě uskutečněného předvýzkumu, kdy jsem si potřebovala ověřit srozumitelnost otázek pro respondenty, kteří se neorientují v předškolní a pedagogické problematice. Na základě vyhodnocení předvýzkumu jsem některé otázky upravila, případně nahradila jinou otázkou. Především jsem se snažila nejenom o srozumitelnost a pochopení otázek, ale také jsem zohlednila časovou náročnost na vyplnění dotazníku. Mým cílem bylo, aby dotazník nebyl delší než deset minut a respondent ho zvládl vyplnit celý. V dotazníku bylo celkem 16 otázek, z nichž 2 byly ověřovací, zda dotazník vyplňuje rodič. Dále byly 4 otázky otevřené, kdy se mohli respondenti rozepsat, případně zvolit jednoslovnou odpověď (ANO/NE/NEVÍM), ostatní otázky vždy nabízely možné odpovědi – výběr z varianty (např. kraj, kde žijí).

Ověřovací otázky neboli filtrační položky byly zvoleny záměrně, aby bylo docíleno správného zkoumaného vzorku – tedy rodiče, jejichž děti navštěvují v současné době mateřskou školu. Respondenti neměli pokračovat ve vyplňování dotazníku, pokud u druhé a třetí otázky zvolili odpověď – ne. Téměř všichni tito respondenti ve vyplňování dotazníku pokračovali a v poslední otázce uvedli, že je téma velmi zaujalo. Nicméně na základě předem stanovených podmínek jsem tyto odpovědi musela při vyhodnocování vyřadit.

4.2 Výzkumný vzorek a časový harmonogram výzkumu

Dotazníky jsem rozeslala prostřednictvím elektronické pošty na adresy mateřských škol. Využila jsem také sociální síť – facebookovou stránku pro ředitele a ředitelky MŠ, které jsem požádala o přeposlání dotazníku rodičům dětí. Dotazník jsem poslala také rodičům z naší mateřské školy a kolegům a kolegyním z našeho ročníku, jelikož jsou mnozí z nich rodiče dětí, které v současné době navštěvují mateřskou školu. Dalším důvodem bylo také

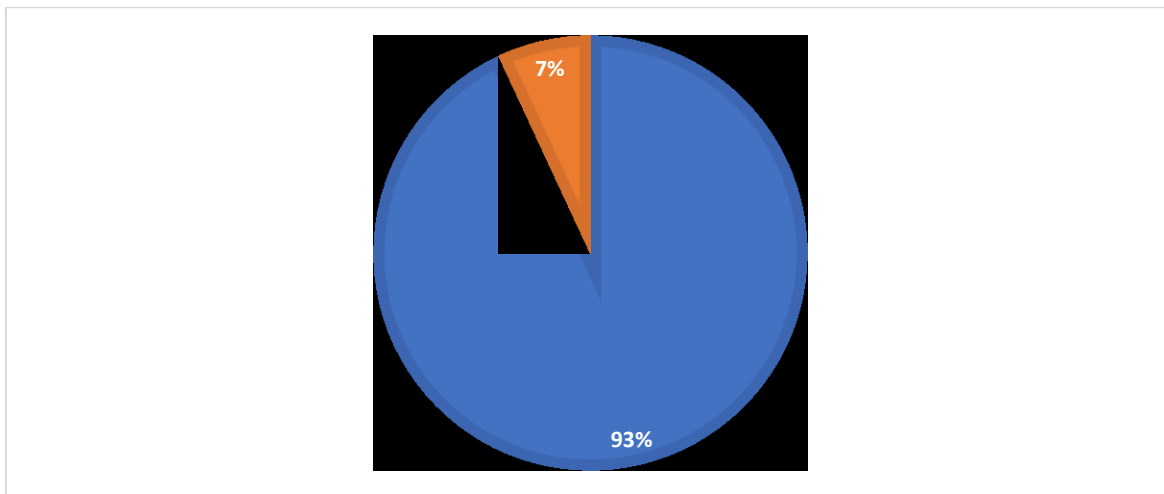
sdílení zkušeností a navázání spolupráce s kolegyněmi – ředitelkami mateřských škol. Po odeslání emailů bylo několik zpráv vráceno jako nedoručitelné. Důvodem mohla být změna emailové adresy. Některé paní ředitelky mi odpověděly, že se do mého šetření jejich škola nebude zapojovat. V jiných případech naopak přišla opačná reakce, že email přeposílají rodičům dětí, nebo vkládají odkaz na dotazník na webové stránky, nicméně je pouze na rodičích, zda budou ochotni dotazník vyplnit. Dotazník byl pro respondenty aktivní po dobu dvou týdnů, průměrná délka vyplňování dotazníku činila 06:43 min.

Předem jsem počítala s menší návratností dotazníků, jelikož bylo na bázi dobrovolnosti a ochoty ředitelů a ředitelky, zda dotazník předají rodičům dětí. Moje domněnka se také potvrdila díky několika odpovědím s poděkováním a zaslanoou informací, že se do mého dotazníkového šetření nebudou zapojovat. Nicméně se mi podařilo získat velký počet odpovědí. V první fázi po ukončení sběru dat jsem nejprve provedla kontrolu vyplněných dotazníků z hlediska jejich korektnosti.

Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 565 respondentů. Na základě ověřovacích otázek v dotazníku, zda je respondent rodič a zda jeho dítě navštěvuje v současné době mateřskou školu (otázka č. 2 a č. 3), bylo celkem 42 odpovědí (respondentů) vyhodnoceno jako nevyhovující. Z celkového počtu se jednalo o 7 % respondentů, což je znázorněno v grafu 1. Respondentů, jejichž odpovědi nemohly být použity ve výsledcích mého šetření, bylo celkem 42, z nichž byli 4 muži a 38 žen. Respondentů, jejichž odpovědi byly použité při vyhodnocování dotazníku, bylo celkem 523, což je 93 % z celkového počtu respondentů.

4.2.1 Interpretace získaných dat

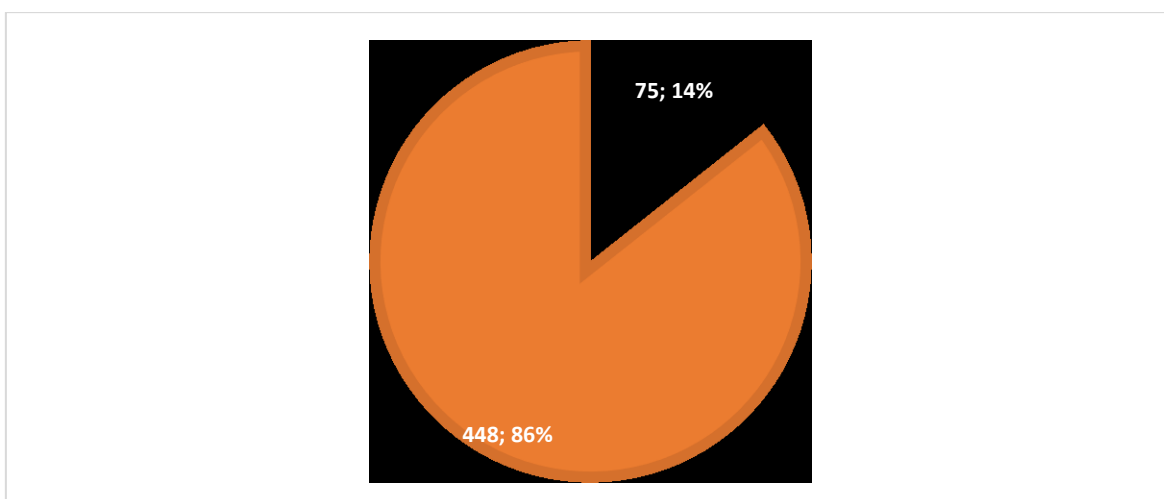
Graf 1: Celkový počet respondentů

Zdroj: vlastní zpracování

Při vyhodnocování dotazníku jsem následně po kontrole správných odpovědí začala postupně vyhodnocovat jednotlivé otázky, které jsem v dotazníkovém šetření použila. První otázka byla zaměřena na pohlaví respondenta. V grafu 2 je znázorněn rozdíl v počtu mužů a žen. V dotazníkovém šetření bylo platných odpovědí celkem od 73 mužů (14 %) a 435 žen (86 %).

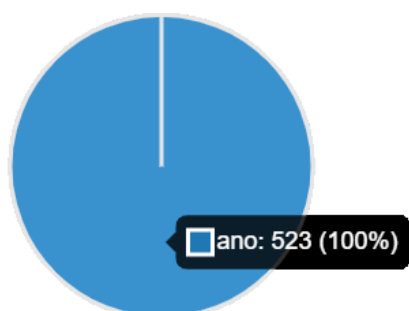
Graf 2: Respondenti: MUŽI x ŽENY

Zdroj: vlastní zpracování

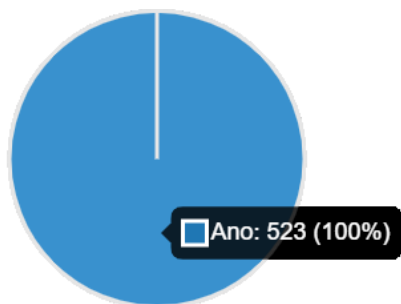
Graf 3 a graf 4 nám znázorňují počet respondentů, jejichž odpovědi jsem vyhodnocovala na základě předem stanovených podmínek šetření. Výsledek je v obou případech 100 % (523 odpovědí) na základě odstranění odpovědí od respondentů, kteří neměli další odpovědi vyplňovat, pokud nesplňovali podmínky výzkumného šetření (rodič + dítě aktuálně navštěvující mateřskou školu).

Graf 3: Počet rodičů – respondentů

Zdroj: vlastní zpracování

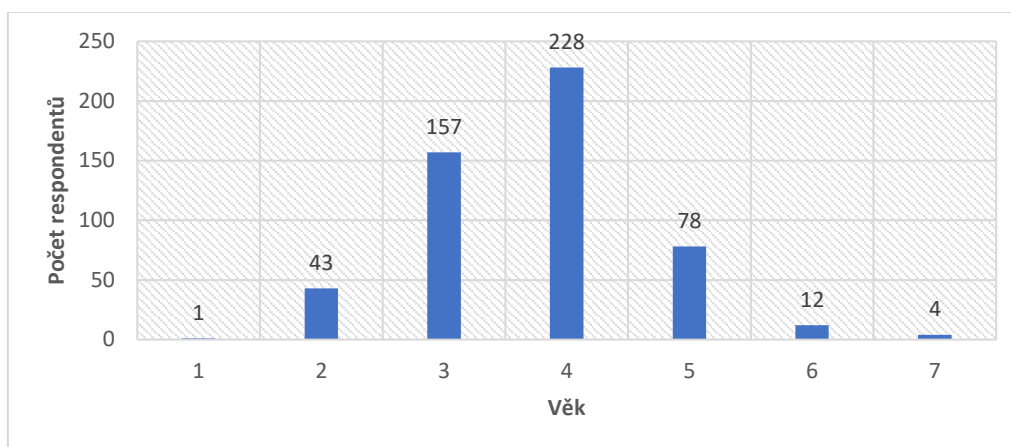
Graf 4: Počet respondentů jejichž děti v současné době navštěvují mateřskou školu

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 4 byla zaměřena na věk respondenta. Pouze jeden respondent uvedl, že je mu méně než 20 let. Čtyři respondenti uvedli, že je jim více jak 50 let. Nejvíce respondentů uvedlo, že patří do čtvrté věkové kategorie (36–40 let), což je znázorněno mimo jiné také v grafu 5. Zde bych ráda zmínila také kapitulu 2.1, která popisuje věk současných matek a stárnutí prvorodiček.

Graf 5: Věk respondentů

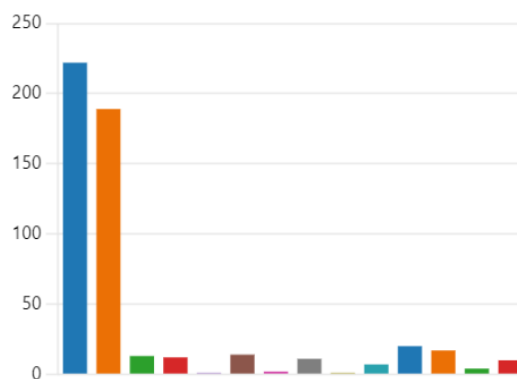

Zdroj: vlastní zpracování

Z odpovědí na otázku č. 5, která byla zaměřena na lokalitu – kraj, kde respondent žije, vyplývá a je vidět v grafu 6. Nejvíce respondentů uvedlo, že žijí v Praze (222 respondentů), o něco méně respondentů žije ve Středočeském kraji (189 respondentů). Nejméně respondentů uvedlo, že žije v Karlovarském a Pardubickém kraji.

Graf 6: Kraj, kde žijí respondenti

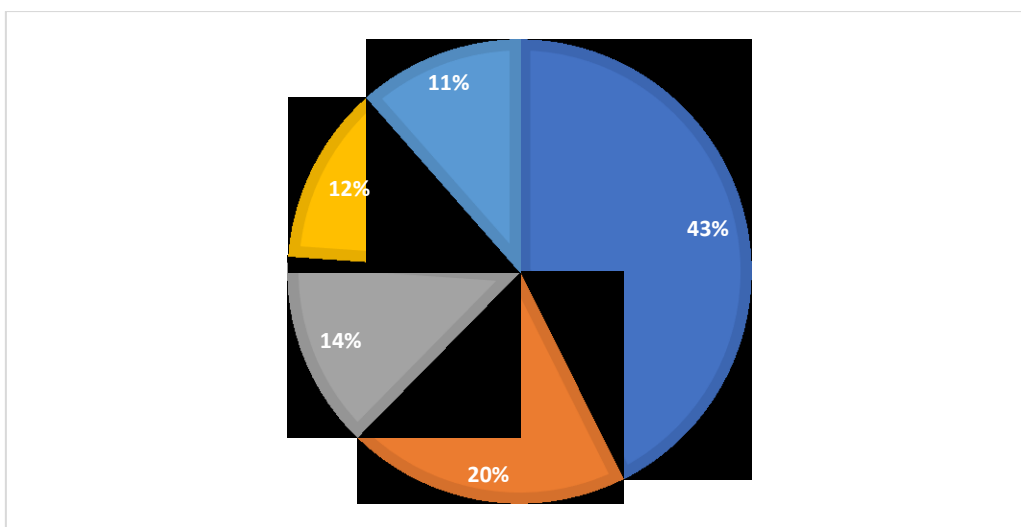
● Hlavní město Praha	222
● Středočeský kraj	189
● Jihočeský kraj	13
● Plzeňský kraj	12
● Karlovarský kraj	1
● Ústecký kraj	14
● Liberecký kraj	2
● Královehradecký kraj	11
● Pardubický kraj	1
● Kraj Vysočina	7
● Jihomoravský kraj	20
● Zlínský kraj	17
● Olomoucký kraj	4
● Moravskoslezský kraj	10

Zdroj: vlastní zpracování

Pátou otázku doplňuje otázka č. 6, kde respondenti uvádějí velikost bydliště podle počtu obyvatel, což je znázorněno v grafu 7. Z odpovědí vyšlo, že nejvíce respondentů (43 %) žije ve městech, které mají více jak 100 000 obyvatel, což koresponduje i s počtem odpovědí v páté otázce, kde respondenti uváděli kraj, ve kterém žijí. Nejméně respondentů (11 %) uvádí velikost svého bydliště menší než 999 obyvatel.

Graf 7: Velikost bydliště

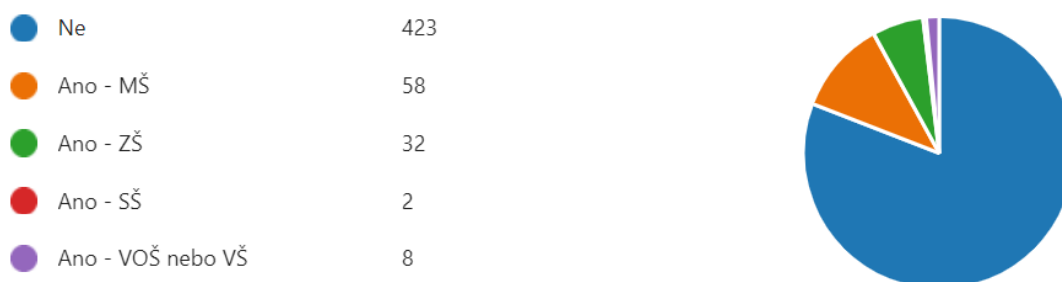

Zdroj: vlastní zpracování

- 43 % respondentů 100 000 a více obyvatel
- 20 % respondentů 20 000 – 99 999 obyvatel
- 14 % respondentů 5 000 – 19 999 obyvatel
- 12 % respondentů 1 000 – 4 999 obyvatel
- 11 % respondentů méně než 999 obyvatel

V následující otázce (č. 7) bylo zjišťováno zaměstnání respondentů, zda pracují ve školství (MŠ, ZŠ, SŠ, VOŠ nebo VŠ), což nám znázorňuje graf 8 včetně vysvětlivky. Celkem 81 % respondentů uvádí, že ve školství nepracují. V mateřské škole pracuje 11 % respondentů, 6 % respondentů pracuje v ZŠ, 2 % pracuje na VOŠ nebo VŠ. Dva respondenti uvádí zaměstnání na SŠ.

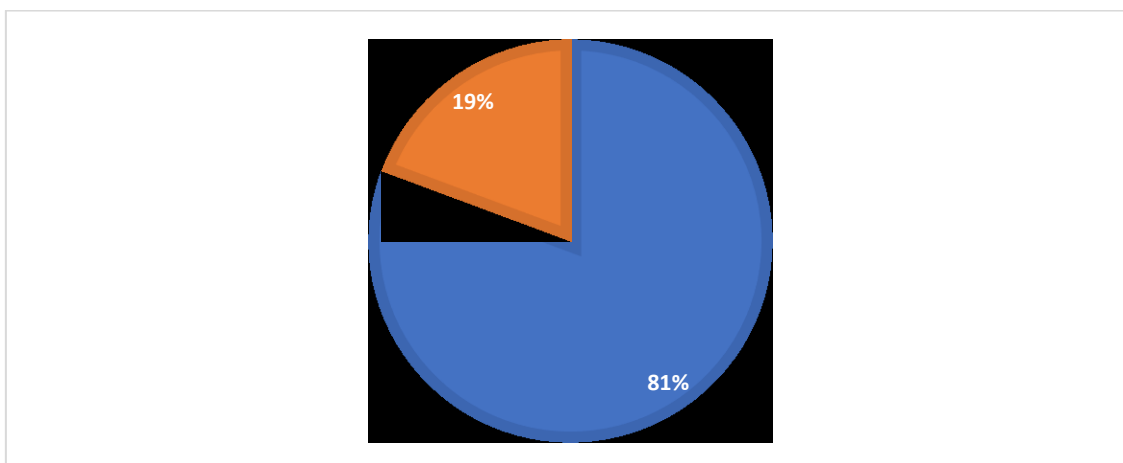
Graf 8: Zaměstnání respondentů

Zdroj: vlastní zpracování

Osmá otázka byla zaměřena na získání poznatků, zda mají respondenti osobní zkušenost s učitelem – mužem ve školství. V grafu 9 je znázorněno, že 422 respondentů (81 %) uvedlo, že mají osobní zkušenost s učitelem – mužem ve školství. Překvapilo mě, že 101 respondentů (19 %) uvádí, že dosud nemají zkušenost s učitelem – mužem ve školství. V kapitole 1.2, která pojednává o současném vzdělávání a postavení mužů v učitelské profesi, je patrné z tabulky 2 podíl zastoupení mužů nejenom v mateřských školách ale i v základních školách, kde tento podíl činí 23,5 % mužů – pedagogických pracovníků.

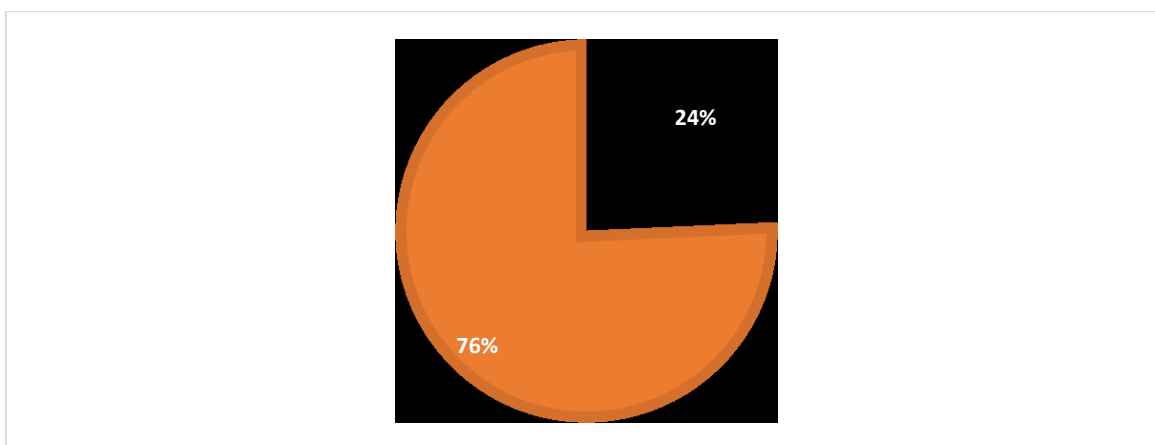
Graf 9: Zkušenost s učitelem - mužem ve školství

Zdroj: vlastní zpracování

Následně jsem se respondentů dotázala v otázce č. 9, zda mají osobní zkušenost s učitelem – mužem v mateřské škole, což je znázorněno v grafu 10. Celkem 127 respondentů uvádí kladnou odpověď, že mají osobní zkušenost s učitelem – mužem v mateřské škole. Z výše uvedeného vyplývá, že rozdíl mezi osmou a devátou otázkou, je celkem 295 respondentů, kteří mají osobní zkušenost s učitelem – mužem až od základního vzdělávání.

Graf 10: Zkušenost s učitelem – mužem v mateřské škole

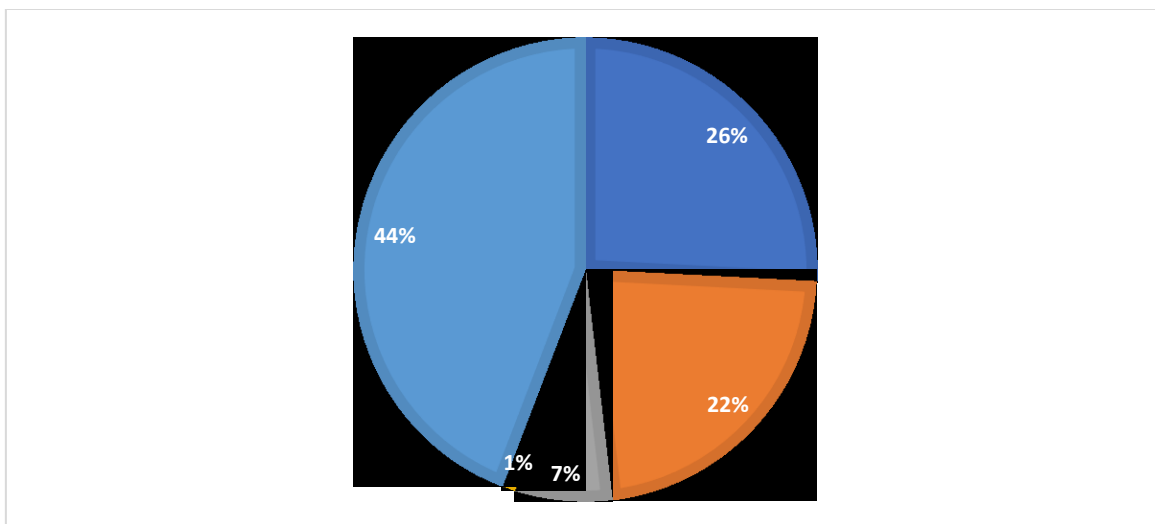

Zdroj: vlastní zpracování

Otázku č. 10, zda mají respondenti povědomí o finančním ohodnocení učitelů v předškolním vzdělávání jsem doplnila do dotazníku na základě provedeného předvýzkumu. Zde se opakovaly domněnky respondentů, že výše platu učitelů bude pravděpodobně důvodem, proč muži nechtějí pracovat v mateřské škole. Případně, že respondent nezná platové tabulky pro učitele, což popisují v kapitole 3.4, kde je mimo jiné i tabulka 5 – Platová tabulka pro učitele a zmiňují zde také vyšší průměrné mzdy, které zveřejnil Český statistický úřad.

V grafu 11 jsou znázorněny odpovědi respondentů. Celkem 231 respondentů (44 %) uvádí, že neví, jaká je výše průměrného platu učitelů v předškolním vzdělávání. 135 respondentů (26 %) se domnívá, že je výše průměrného platu 20–30 tisíc Kč. 117 respondentů (22 %) uvádí, že průměrný plat učitele v mateřské škole je 30–35 tisíc Kč, což odpovídá skutečnosti. 35 respondentů (7 %) zvolilo třetí variantu, která nabízela možnost průměrného platu ve výši 35–40 tisíc Kč. Pouze 5 respondentů (1 %) uvádí vyšší průměrného platu učitele v předškolním vzdělávání 40–45 tisíc Kč.

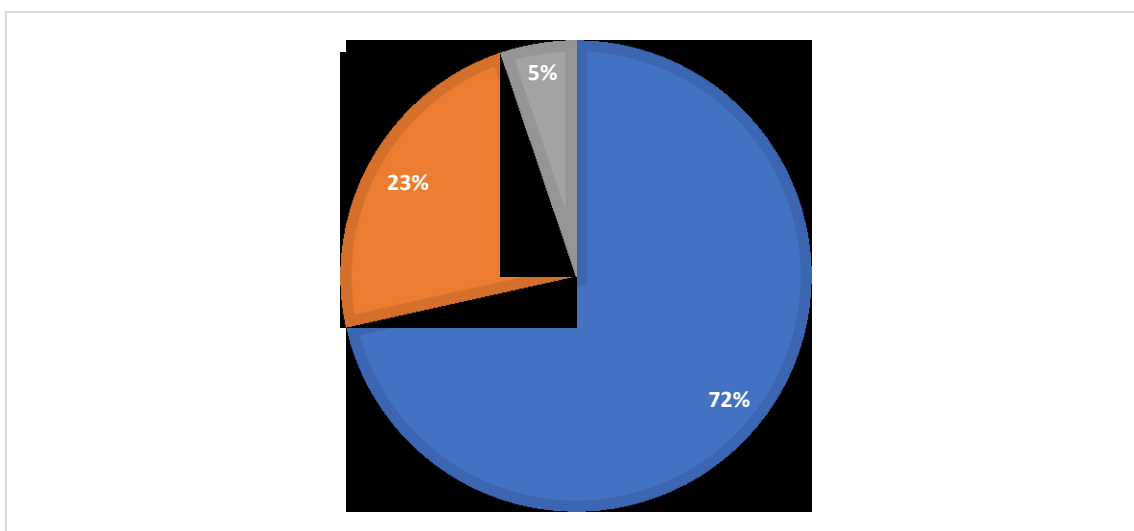
Graf 11: Povědomí o finančním ohodnocení pedagogů v předškolním vzdělávání

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 11 se zacílena na názor respondentů, zda vidí přínos učitele – muže v mateřské škole. Graf 12 znázorňuje, že 374 respondentů (72 %) shledává kladně přínos učitele – muže v mateřské škole, oproti tomu 27 respondentů (5 %) nepovažuje učitele – muže za přínos v mateřské škole a 122 respondentů (23 %) neví, zda by byl muž – učitel přínosem v mateřské škole.

Graf 12: Přínos učitele – muže v mateřské škole

Zdroj: vlastní zpracování

Záměrně jsem tuto otázku zvolila otevřenou, aby mohli respondenti doplnit svůj postoj, názor na věc, což někteří respondenti využili, počty znázorňuje tabulka 6.

Tabulka 6: Počet respondentů odpovídajících na otázku č. 11

Ano-bez komentáře	34
Ano-komentář	340
celkem	374
Nevím-bez komentáře	104
Nevím-komentář	18
celkem	122
Ne-bez komentáře	10
Ne-komentář	17
celkem	27

Zdroj: vlastní zpracování

Z celkového počtu respondentů (340), kteří využili možnost otevřené odpovědi a zároveň vidí přínos učitele – muže v mateřské škole uvádí mnoho důvodů a hledisek, proč je muž – učitel přínosem. Někteří respondenti uvedli více důvodů, což je znázorněno v tabulce 7.

Tabulka 7: Přehled odpovědí respondentů – ANO – vidím přínos učitele – muže v mateřské škole

Odpověď – ANO – učitel – muž je přínosem v mateřské škole	Počet
Jiný přístup, pohled na věc, na výchovu, jiná energie, diverzita (různorodost, odlišnost)	156
Mužský vzor, otcovská role, muže v roli průvodců	117
Autorita, respekt, disciplína, důvěra	71
Nezáleží na pohlaví, genderová vyváženost, děti potřebují ženský i mužský přístup	44
Svěží vítr do pedagogického sboru, přínos pro učitelky-ženy	15
Příklad, přínos pro děti, změna	15
Nadhled, klid, trpělivost	13

Zdroj: vlastní zpracování

Nejvíce respondentů (156) uvedlo, že vidí přínos především v jiném přístupu, pohledu na věc, na výchovu. Dále mají muži jinou energii než ženy, respondenti také vítají diverzitu neboli různorodost, odlišnost. Někteří respondenti zde také uvedli svoji osobní zkušenost, např. „muž přináší dětem jiný pohled oproti ženě, dcera měla v prvním roce mateřské školy učitele a děti jeho „chlapský“ přístup měly moc rády.“ (respondent 122)

Dále se shodovalo 117 respondentů, že přínosem je určitě mužský vzor, otcovská role nebo muž v roli průvodce, o kterých psali respondenti, jejichž děti navštěvují Lesní mateřské školy. Souhlasím s názorem respondenta 226, že děti potřebují i pozitivní mužský vzor. Muži mají jiný výchovný styl než ženy, pro děti je přínosné zažít různé přístupy.

Autorita, respekt, disciplína a důvěra opakovalo celkem 71 respondentů. Např. respondent 200 zmiňuje, že má muž přirozenou autoritu a má také mimo jiné nezastupitelnou roli pro vedení chlapců ve skupině dětí. 44 respondentů souhlasí s přínosem učitele – muže v mateřské škole, nicméně zmiňuje, že nezáleží na pohlaví, děti potřebují ženský i mužský přístup. Stejný počet respondentů dále uvádí, že vidí přínos pro pedagogický sbor, tzv. svěží vítr a přínos pro děti, pro které bude příkladem a změnou. 13 respondentů se shoduje na názoru, že má učitel – muž nadhled, větší trpělivost a je klidnější při práci s dětmi. Tři respondenti uvádí, že nevidí problém, aby byl učitel – muž v mateřské škole.

Další odpovědi se již neopakovaly více jak jednou, respondenti uvádí např. zajímavost, podporu při výchově, pro některé děti i příjemnější, když bude učitel – muž v mateřské škole. Dále zmiňují, že by byl věrnější obraz společnosti, jiní považují toto téma za choulostivou záležitost. Neméně důležitý je i názor respondenta 517, který uvádí důvodem svoji osobní zkušenost.

Na otázku 11 odpovědělo celkem 27 respondentů, že nevidí přínos učitele – muže v předškolním vzdělávání, z nichž 17 respondentů využilo možnost doplnit otevřenou otázku o své názory. V tabulce 8 jsou znázorněny shodující se odpovědi. Pouze 4 názory se shodovaly vícekrát.

Tabulka 8: Přehled odpovědí respondentů – NE – vidím přínos učitele – muže v mateřské škole

Odpověď – NE – učitel – muž není přínosem v mateřské škole	Počet
Ne, ženy jsou lepší	3
Ne, práce v MŠ je velmi specifická, nezvládl by to	2
Ne, muž spíše v ZŠ ... máma je máma a dítě ji v učitelce vidí ...	2
Ne, protože, co se týče přínosu, na pohlaví nezáleží	2

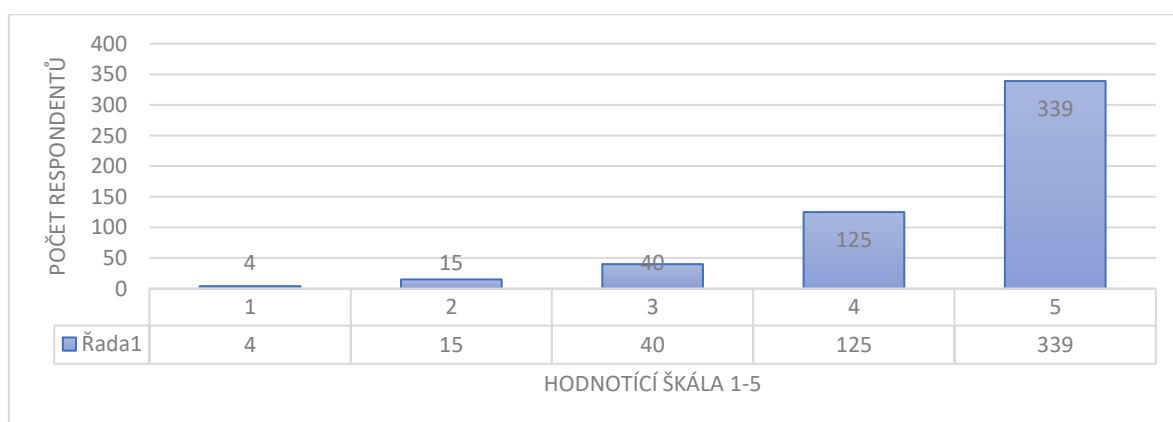
Zdroj: vlastní zpracování

Tři respondenti uvádí, že jsou ženy lepší než muži. Dva respondenti uvádí, že je práce v mateřské škole specifická a muž by tuto práci nezvládl. Dále by měl být muž spíše v základní škole, jelikož děti v mateřské škole vidí v paní učitelce – ženě mámu. Neméně důležitý je i názor respondentů, že na pohlaví nezáleží. Respondent 36 např. uvádí, že by muž nezvládl ženský kolektiv, zmiňuje také málo peněz, zázemí pro učitele v mateřské škole, kdy pro muže není přizpůsobeno zázemí.

Celkem 122 respondentů odpovědělo na otázku č. 11, že neví, zda by byl učitel – muž přínosem v mateřské škole. Zde využilo pouze 18 respondentů otevřenou odpověď, z nichž se jen 8 respondentů shoduje, že nevidí rozdíl a nerozlišují pohlaví. Dva respondenti uvádí, že o této problematice nepřemýšleli. Další odpovědi se již neshodovaly. Respondent 36 uvádí, že neví, zda by byl přínosem, jelikož má zatím špatnou zkušenost.

Otázka č. 12 byla zaměřena na spokojenost respondentů s mateřskou školou, kterou navštěvují jejich děti. Zde jsem využila tzv. škálované otázky, kdy respondent hodnotil podle zadané stupnice – 1-5 hvězdiček. Číslo 1 představovalo hodnocení – nejsem spokojen/a, číslo 5 – ano, jsem velmi spokojen/a. Průměrné hodnocení této otázky bylo 4,49. Graf 13 nám následně znázorňuje výsledky odpovědí na tuto otázku. Celkem 339 respondentů (65 %) uvádí, že jsou velmi spokojeni s mateřskou školou. Na druhém místě zvolilo čtyři hvězdičky 125 respondentů (24 %), dále tři hvězdičky uvádí 40 respondentů (8 %) a dvě hvězdičky uvedlo 15 respondentů (3 %). Pouze 4 respondenti (1 %) uvádí, že nejsou spokojeni s mateřskou školou, kterou navštěvují jejich děti.

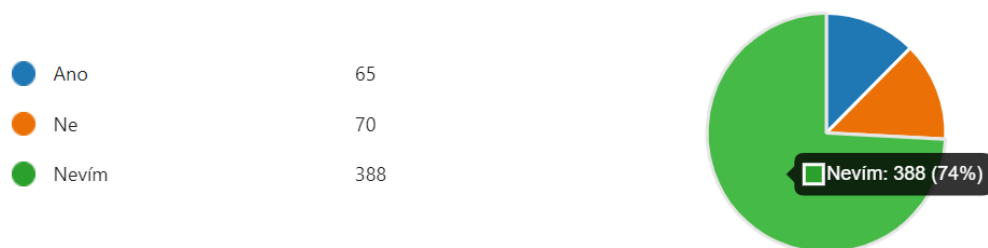
Graf 13: Spokojenost respondentů s mateřskou školou, kterou navštěvují jejich děti

Zdroj: vlastní zpracování

Ve třinácté otázce jsem se snažila zjistit, zda mají respondenti povědomí o podmínkách v mateřských školách pro učitele z hlediska hygienických norem. Na tuto otázku mě nepřivedl předvýzkum, nýbrž osobní zkušenost – kontrola pracovníci Krajské hygienické stanice pro Středočeský kraj v naší mateřské škole. Výsledky šetření ukazují, že 388 respondentů (74 %) neví, zda jsou vytvořeny podmínky v mateřské škole pro učitele – muže. 65 respondentů (12 %) se domnívá, že podmínky pro učitele – muže jsou v mateřských školách vytvořené a 70 respondentů (13 %) zvolilo variantu ne – v mateřských školách nejsou vytvořeny podmínky z hlediska hygienických norem. Vše je znázorněno v grafu 14.

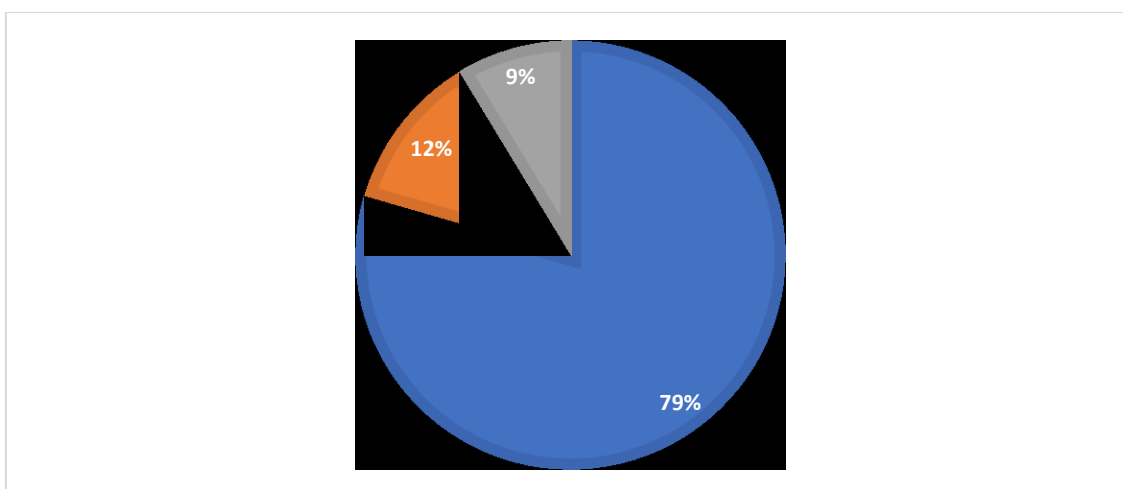
Graf 14: Povědomí respondentů o vytvoření podmínek pro učitele – muže z hlediska hygienických norem.

Zdroj: vlastní zpracování

Otázku č. 14 jsem opět záměrně zvolila otevřenou, aby mohli respondenti doplnit zdůvodnění, proč zvolili variantu ANO/NE na otázku, zda by uvítali učitele – muže ve své mateřské škole, kterou navštěvují jejich děti. Graf 15 nám níže znázorňuje, že 415 respondentů (79 %) zvolilo první variantu – ANO, 45 respondentů vybralo druhou variantu – NE. 62 respondentů (12 %) zvolilo variantu – NEVÍM, která sice nebyla uvedena v otázce, nicméně považují za důležité zmínit i názory těchto respondentů.

Graf 15: Názor respondentů, zda by uvítali učitele – muže v mateřské škole

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce 9 jsou znázorněny počty respondentů, kteří využili možnost doplnit svůj komentář a zdůvodnění, proč zvolili danou variantu. Nejvíce opět jako u 11 otázky využilo tuto variantu respondenti, kteří by uvítali učitele – muže ve své mateřské škole (celkem 225 respondentů), nejméně komentářů využili respondenti, kteří by neuvítali učitele – muže ve své mateřské škole (celkem 26 respondentů).

Tabulka 9: Počet respondentů odpovídajících na otázku č. 14

Ano-bez komentáře	190
Ano-komentář	225
celkem	415
Ne-bez komentáře	19
Ne-komentář	26
celkem	45
Nevím-bez komentáře	21
Nevím-komentář	41
celkem	62

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce 10 jsou pak znázorněny počty odpovědí, které se nejvíce opakovaly. Respondenti zde v počtu 63 odpovědí uvedlo, že důvodem, proč by chtěli učitele – muže ve své mateřské škole především mužský vzor, mužská energie, mužský pohled a jiný přístup k dětem. Diversitu, genderovou vyváženost a oživení stereotypu zmínilo 43 respondentů, např.

respondent 460 uvádí, že nechce příliš řešit pohlaví/gender učitele v MŠ, důležité je, aby byl kvalitní pedagog. Je tedy jedno, zda dotyčný nosí sukni či nikoli. 31 respondentů nevidí důvod, proč by nemohl být učitel v jejich mateřské škole. 24 respondentů uvádí osobní zkušenost – učitele – muže již mají v mateřské škole. Neméně důležitý je i názor osmnácti respondentů, kteří zmiňují za důvod přínos pro děti včetně nových nápadů a přístupu. Autoritu, respekt, trpělivost, porozumění a jiné kvality zmiňuje celkem 17 respondentů jako důvod, aby byl učitel – muž v jejich mateřské škole. Šestnáct respondentů vidí přínos i z hlediska pedagogického sboru, který bývá zpravidla složený z žen. Změnu pro chlapce a kvůli synovi zmiňuje 12 respondentů.

Tabulka 10: Přehled odpovědí respondentů – ANO – uvítal/a bych učitele-muže v naší mateřské škole

Odpověď – ANO – uvítal/a bych učitele – muže v naší mateřské škole	Počet
Mužský vzor, mužská energie, mužský pohled, přístup k dětem	63
Diversita (různorodost...), genderová vyváženost, oživení stereotypu	43
Proč ne, nevidím důvod (problém), proč by nemohl	31
Ano, máme v MŠ učitele	24
Přínos pro děti, nové nápady, přístup	18
Autorita, respekt, trpělivost, porozumění, jiné kvality	17
Přínos pro učitelky (pedagogický sbor), změna v kolektivu	16
Ano, kvůli synovi, změna pro chlapce	12

Zdroj: vlastní zpracování

Další respondenti (9) uvádí, že přínos vidí, pokud by byl učitel – muž kvalitní, dále 6 respondentů souhlasí a zároveň jsou spokojeni se současnými učitelkami ve své mateřské škole. Tři respondenti vidí za přínos rodinné prostředí, dva respondenti zmiňují i pomoc s fyzicky náročnou prací nebo by chtěli učitele – muže pouze u dětí v posledním ročníku mateřské školy – u předškoláků.

Tabulka 11 nám znázorňuje počty shodujících se odpovědí respondentů, kteří by neuvítali učitele – muže ve své mateřské škole. Celkem 26 respondentů využilo možnost doplnit svůj názor na danou otázku.

Tabulka 11: Přehled odpovědí respondentů – NE – neuvítal/a bych učitele-muže v naší mateřské škole

Odpověď – NE – neuvítal/a bych učitele – muže v naší mateřské škole	Počet
Ženy jsou lepší, měly by se starat o děti, dáno i z historie	10
Jsme spokojeni se stávajícími paní učitelkami a jejich přístupem	6
Přínosem jsou až od 1. stupně ZŠ, na 2. stupni by měli být určitě (příp. předškolák)	3
Nemám k mužům důvěru, obava ze zneužívání	3
Ne, holčičky by měly s mužem problém (strach, stud)	2

Zdroj: vlastní zpracování

Deset respondentů uvádí, že jsou ženy lepší a měly by se starat o děti, což je dáno i z historického hlediska. Šest respondentů je spokojeno se stávajícími paní učitelkami i jejich přístupem. Tři respondenti vidí přínos učitele – muže až od 1. stupně základní školy, na 2. stupni by měli být muži vždy. Připouští možnost, aby byl učitel – muž u předškolních dětí. Další tři respondenti uvádí obavu z mužů (zneužívání dětí) a nízkou důvěru. Dva respondenti zmínili strach a stud ze strany holčiček k mužům. Ostatní odpovědi se již neshodovaly, nicméně bych určitě zmínila názor respondenta 460, který by muži své dítě nesvěřil. Názor dalšího respondenta je, že muži nestíhají více věcí najednou. Za zmínku také jistě stojí i názor, že by muž narušoval ženský chod, jiný naopak uvádí, že by měl muž problém začlenit se do ženského kolektivu.

Jak jsem již zmínila výše, někteří respondenti uvedli u otázky 14, že neví, zda by uvítali učitele – muže v jejich mateřské škole (celkem 41 respondentů). Z tohoto důvodu jsem vytvořila tabulku 12, ve které jsou znázorněny odpovědi respondentů včetně počtu shody.

Tabulka 12: Přehled odpovědí respondentů – NEVÍM – uvítal/a bych X neuvítal/a bych učitele-muže v naší mateřské škole

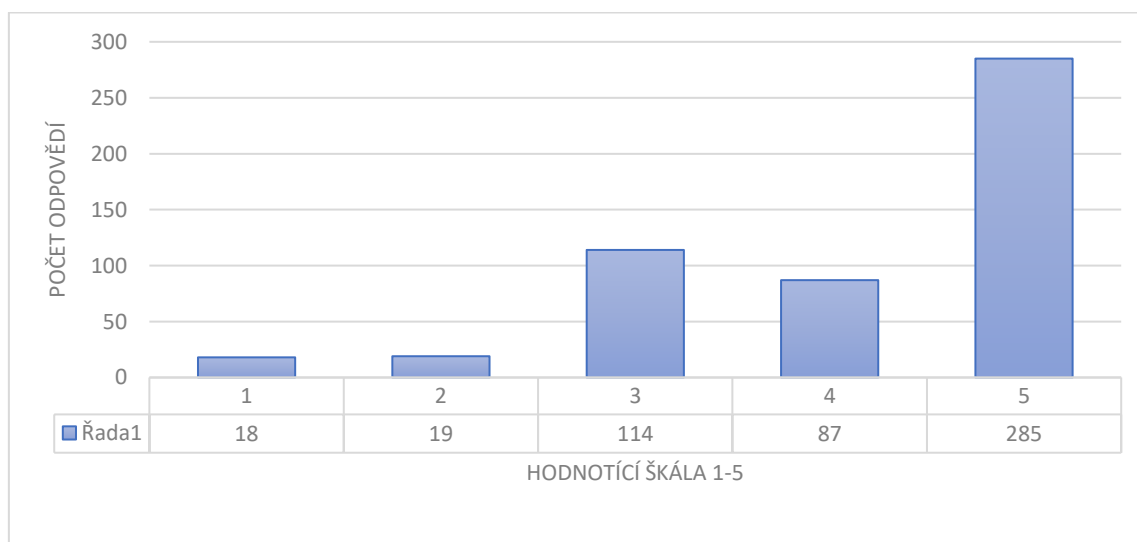
Odpověď – NEVÍM – zda bych uvítal/a učitele – muže v naší mateřské škole	Počet
Záleží na povaze učitele, člověku, přístupu, charakteru, profesní dovednosti	18
Je mi to jedno	10
Nemám vyhraněný názor	6
Nevím, jsem spokojen/á s učitelkami	3
Muže spíše na ZŠ, SŠ nebo jako asistent	2

Zdroj: vlastní zpracování

Osmnáct respondentů uvádí, že především záleží na povaze učitele, jeho osobnosti i přístupu, charakteru a profesní dovednosti. Deset respondentů odpovědělo, že je jim jedno, zda bude učitel – muž v jejich mateřské škole, podobně šest respondentů nemá na tuto problematiku vyhraněný názor. Tři respondenti jsou spokojeni s učitelkami v mateřské škole a dva vidí muže spíše na základní škole, střední škole nebo na pozici asistenta pedagoga. Respondent 261 např. uvádí, že mají učitele – muže ve vedlejší třídě v mateřské škole a přesto nemůže posoudit, zda je přínosem a zda by chtěl učitele – muže do své mateřské školy.

Otázka č. 15 zaměřena na názor respondentů, zda vidí přínos učitele – muže z hlediska pedagogického procesu. Stejně jako u dvanácté otázky jsem i v tomto případě zvolila škálovanou otázku, kdy respondenti hodnotili podle zadané stupnice – 1-5 hvězdiček. Číslo 1 představovalo hodnocení – není přínosem, číslo 5 – ano, je přínosem. Průměrné hodnocení této otázky bylo 4,15. Graf 16 znázorňuje výsledky odpovědí respondentů – 285 respondentů (54 %) zvolilo variantu pěti hvězdiček, 87 respondentů (17 %) variantu čtyř hvězdiček, 114 respondentů (22 %) zvolilo průměrné hodnocení tří hvězdiček. 19 respondentů (4 %) uvedlo dvě hvězdičky a nejméně respondentů – 18 (3 %) zvolilo pouze jednu hvězdičku, čili nevidí přínos učitele – muže z hlediska pedagogického procesu.

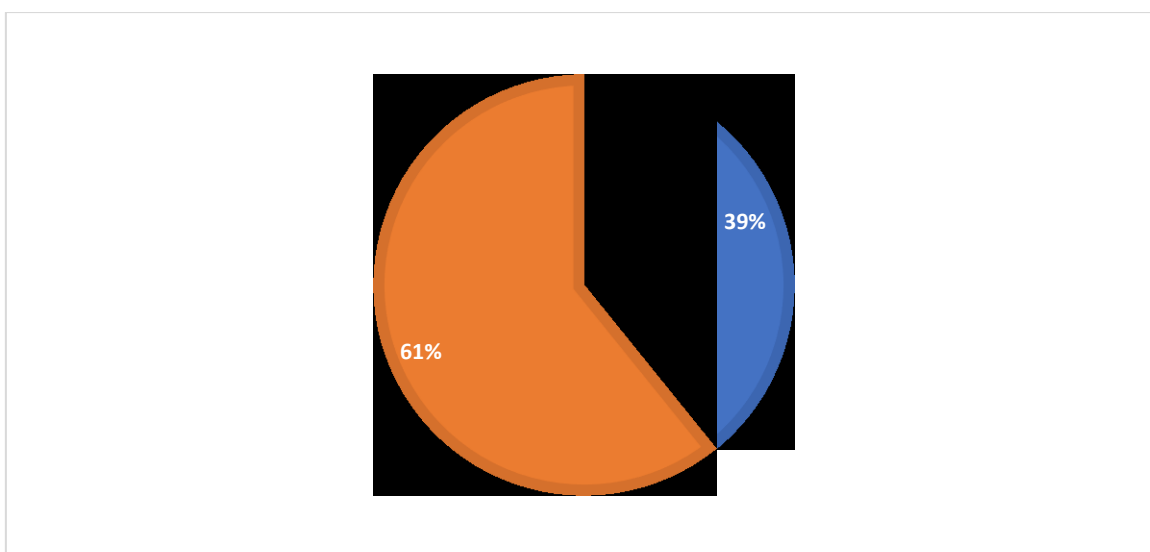
Graf 16: Přínos učitele – muže z hlediska pedagogického procesu

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 16 byla dobrovolná, především jsem poděkovala respondentům za vyplnění dotazníku a dala jim prostor, aby mohli napsat své postřehy, podněty. Na tuto otázku odpovědělo celkem 514 respondentů, z nichž 318 respondentů (61 %) napsalo komentář a 205 respondentů (39 %) odpovědělo, že nemají co doplnit, což znázorňuje graf 17.

Graf 17: Počet odpovědí na otázku č. 16

Zdroj: vlastní zpracování

Stejně jako u předchozích otevřených otázek jsem vytvořila tabulku 13, ve které jsou znázorněny shodující se odpovědi včetně počtu respondentů. Jelikož se samostatné odpovědi velmi liší, uvádím v tabulce shodu odpovědí alespoň od deseti respondentů.

Tabulka 13: Postřehy, podněty, doplnění respondentů k dané problematice

Odpověď – postřehy, podněty	Počet
Více mužů do MŠ, chci učitele – muže v MŠ, muži chybí ve školství, jsou potřeba, vidím přínos (např. sport, aktivity)	83
Malé finanční ohodnocení – povolání není z tohoto důvodu perspektivní	37
Záleží na charakteru, osobnosti – ne na genderu, nevidím rozdíl, zda muž X žena	29
Děkujeme za Vaši práci, zajímavé téma	27
Nemám osobní zkušenost s mužem – učitelem v MŠ, nemohu posoudit, nepřemýšlela jsem o tom	23
Mám osobní zkušenost – pozitivní	19
Smýšlení lidí – k malým dětem patří žena, dáno z historie, předsudky – pedofil, muž ve školce mi nesedí, téma – tabu, stereotyp – ženská práce	19
Dejme šanci vzdělaným mužům – učitelům, nemuselo by to ničemu vadit, nemám s tím problém, bylo by fajn mít učitele ve školce	15
Ve školce by měla být paní učitelka i pan učitel, mužský vzor je pro vývoj stejně důležitý jako ten ženský	10

Zdroj: vlastní zpracování

Celkem 83 respondentů uvedlo, že by mělo být v mateřských školách více mužů, chtějí učitele, muži ve školství chybí a jsou potřební i z hlediska přínosu. Zmiňují také přínos ve sportovních aktivitách a postojích. Finanční ohodnocení zmínilo 37 respondentů, kteří uvádí, že výše platu není myslitelná pro muže – živitele rodiny, což může být důvodem, proč muži nevyhledávají tuto profesi. Opět se také 29 respondentů zmínilo, že nezáleží na genderu a nevidí rozdíl, zda je učitel muž či žena. Vždy je důležitý charakter a samotná osobnost jedince. Nechybělo ani poděkování od 27 respondentů, které téma mimo jiné zaujalo. Osobní zkušenost s učitelem – mužem nemá 23 respondentů, což může dle jejich názoru vést k tomu, že nemůžou posoudit danou problematiku nebo o ní dosud nepřemýšleli. Pozitivní zkušenost s učitelem v mateřské škole uvedlo 19 respondentů. Stejný počet respondentů připomenulo smýšlení lidí, kdy k malým dětem patří žena, což je dáno z historického hlediska. Zazněly zde také předsudky a obavy ze zneužívání dětí. Šanci mužům by chtělo dát 15 respondentů za podmínky, že bude vzdělaný. Názor, že by měla být v mateřské škole jak učitelka – žena, tak učitel – muž zastává 10 respondentů.

4.2.2 Shrnutí a diskuze

Dotazník vyplnilo celkem 565 respondentů, z nich mohlo být pro výzkumné šetření použito 523 odpovědí. Průměrná délka vyplňování dotazníku činilo 6 minut a 43 sekund, což bylo také mým záměrem, aby dotazník netrval déle než deset minut.

Zajímavé porovnání – ze 75 mužů pracujících ve školství (MŠ a ZŠ) 3 respondenti, kteří vidí přínos učitele – muže v mateřské škole a jsou velmi spokojeni s mateřskou školou, kterou navštěvují jejich děti. Jako důvod přínosu uvádí mužský vzor a jiný způsob myšlení. Současně mají osobní zkušenost s učitelem – mužem v mateřské škole. Jejich odpovědi se rozcházejí jak u otázky o povědomí o finančním ohodnocení učitelů v mateřských školách. Správnou variantu uvádí respondenti, kteří pracují v mateřské škole. Respondent, který pracuje v základní škole, uvádí první variantu (20–25 tisíc). Tito respondenti se také rozcházejí u třinácté otázky, zda jsou vytvořeny podmínky pro učitele v mateřské škole z hlediska hygienických norem. Každý z respondentů zvolil jednu z možných odpovědí.

Dalších 8 respondentů – mužů uvedlo, že nepracuje ve školství a zároveň nemá zkušenost s učitelem – mužem v mateřské škole. Ohledně výše finančního ohodnocení uvedli pouze dva z nich správnou variantu (30–35 tisíc). Přínos učitele – muže v mateřské škole vidí šest z nich. Tito respondenti se také rozcházejí u odpovědí, kde hodnotí spokojenost s mateřskou školou, jejich průměrné hodnocení je 4,63.

Celkem 36 respondentek uvedlo, že pracuje ve školství a má zároveň osobní zkušenost s učitelem – mužem v mateřské škole. Patnáct z nich následně uvádí správnou výši průměrného finančního ohodnocení učitelů v mateřské škole. Většina z těchto respondentek se shoduje a vidí přínos učitele – muže v mateřské škole, nicméně dvě respondentky zde uvádí, že záleží spíše na osobnosti nikoli na pohlaví. Jedna respondentka uvádí negativní zkušenost s učitelem – mužem v mateřské škole. 13 respondentek se domnívá, že jsou v mateřských školách vytvořeny podmínky pro učitele – muže z hlediska hygienických norem, 11 respondentek má opačný názor – podmínky nejsou vytvořeny a 12 respondentek zvolilo variantu nevím. Průměrné hodnocení spokojenosti s mateřskou školou, kterou navštěvují jejich děti je 4,83.

Celkem 172 respondentek uvádí, že nepracuje ve školství a zároveň nemá osobní zkušenost s učitelem – mužem v mateřské škole. Z nich 86 respondentek zde uvádí, že neví, jaké je

průměrné finanční ohodnocení učitelů, 35 respondentek zvolily první variantu (20-30 tisíc), 37 respondentek druhou variantu (30-35 tisíc), 13 respondentek vybralo třetí variantu (35-40 tisíc) a jedna respondentka variantu čtvrtou (40-45 tisíc). Následně jsem o tohoto vzorku respondentek porovnávala odpovědi, zda vidí přínos učitele – muže v mateřské škole. 41 respondentek uvádí, že neví, zda by byl muž přínosem. 11 respondentek se domnívá, že by muž ve školce nebyl přínosem a 120 respondentek naopak souhlasí a vidí velký přínos, pokud by byl muž jako učitel v mateřské škole.

Na základě výše uvedených příkladů různých skupin respondentů jsem vytvořila tabulku 14, ve které jsou znázorněny data k výzkumným otázkám, které jsem si pro svoji bakalářskou práci stanovila. V tabulce není záměrně znázorněny kraje, ve kterých respondenti žijí. Důvodem je nepoměr počtu respondentů, nejvíce respondentů - 222 bylo z hlavního města Prahy a ze Středočeského kraje bylo 189 respondentů. Oproti tomu uvedl 1 respondent Karlovarský kraj a 1 respondent Pardubický kraj.

Výzkumné otázky, které jsem si stanovila ve svém šetření byly:

1. Jak vnímají rodiče nebo zákonní zástupci dětí učitele – muže v mateřské škole?
2. Vnímají ženy a muži rozdílně učitele – muže v mateřské škole?
3. Ovlivňují vnímání učitele – muže další faktory (např. věk respondenta, vlastní zkušenost)?

První otázku nám znázorňují grafy 12 a 15, ve kterých jsou znázorněny postoje všech respondentů, kdy 72 % respondentů vidí přínos učitele – muže v mateřské škole 79 % respondentů by uvítalo učitele – muže v mateřské škole, kterou navštěvují jejich děti.

Tabulka 14: Shrnutí dat z výzkumného šetření

ženy - celkem 448	počet odpovědí	méně než 20 let	21-30 let	31-35 let	36-40 let	41-45 let	46-50 let	51 a více let
ano - je přínos	321	0	22	98	143	48	8	2
ne - není přínosem	20	1	4	4	8	3	0	0
nevím	107	0	15	33	40	16	2	1
zkušenost s učitelem v MŠ	108	0	8	37	48	13	2	0
muži - celkem 75	počet odpovědí	méně než 20 let	21-30 let	31-35 let	36-40 let	41-45 let	46-50 let	51 a více let
ano - je přínos	50	0	1	13	26	8	2	0
ne - není přínosem	5	0	1	1	1	1	0	1
nevím	20	0	0	5	11	3	1	0
zkušenost s učitelem v MŠ	19	0	0	4	10	4	0	1

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky 14 vyplývá, že 321 žen (72 %) a 50 mužů (67 %) vidí učitele – muže jako přínos v mateřské škole, 20 žen (4 %) a 5 mužů (6 %) mají opačný názor, dále 107 žen (24 %) a 20 mužů (27 %) neví, zda by byl učitel – muž v mateřské škole přínosem. Výše zmíněná data ukazují, že se příliš neliší názory žen a mužů.

Při porovnání věku respondentů je v tabulce názorně vidět, že největší podíl respondentů uvedlo věk 36-40 let a nejmenší podíl zde zastupuje jak věková skupina, která uvedla věk mladší než 20 let, tak i 51 a více let.

Závěr

Na základě provedeného výzkumného šetření bylo zjištěno mnoho nových dat, která se díky možnostem mohou dobře vyhodnotit. Výsledky byly ihned zobrazovány v aplikaci Forms, kde je možné zobrazení výsledků i v programu Excel, kde můžeme pomocí filtrů třídit jednotlivé odpovědi respondentů.

V současné chvíli je třeba před přijetím učitele – muže dořešit především prostorové podmínky z hlediska zázemí pro učitele – muže. Na toto hledisko mě přivedla pracovnice Krajské hygienické stanice pro Středočeský kraj, která naši školu navštívila v únoru 2023. Na základě rozhovoru a seznámení se jsem se zmínila o mém studiu a tématu bakalářské práce. Reakcí bylo zaujetí, které ihned doplnila otázkou: „jsou mateřské školy připraveny na zaměstnance – muže?“

V případě, že bych prováděla opakovaný výzkum, zvažila bych, zda budou respondenti pouze rodiče. Téma bakalářské práce zaujalo širokou veřejnost, nejenom mé kolegyně v práci a kolegy a kolegyně z VŠ. S výsledky mého šetření se chtějí seznámit také pedagogové ze Střední pedagogické školy v Berouně, se kterými naše mateřská škola spolupracuje.

Názor rodičů na danou problematiku považuji za velmi důležitý, jelikož právě rodiče se rozhodují, zda budou jejich děti navštěvovat právě naší mateřskou školu. V Berouně nemáme již druhým rokem určenou spádovost, rodiče si můžou vybírat mateřskou školu na základě svých preferencí. Přestože neustále narůstá počet obyvatel včetně dětí, které budou navštěvovat mateřskou školu, musí ředitelky mateřských škol plánovat a vést svou školu tak, aby byly spokojené nejenom děti ale i jejich rodiče. Dá se zde hovořit o tzv. konkurenčním

boji a tržní nabídce. Na základě dotazníkového šetření, kdy většina respondentů zastává názor, že by byl učitel – muž přínosem v mateřské škole a chtěli by učitele – muže i ve své mateřské škole, bych ráda uvítala v našem kolektivu novou posilu. Nicméně bych vše musela projednat i s KHS. V současné chvíli je třeba před přijetím učitele – muže do mateřské školy dořešit především prostorové podmínky z hlediska zázemí pro učitele – muže. Na toto hledisko mě přivedla pracovnice Krajské hygienické stanice pro Středočeský kraj, která naši školu navštívila v únoru 2023 při provádění běžné kontroly. Na základě rozhovoru a seznámení se jsem se zmínila o mém studiu a tématu bakalářské práce. Reakcí bylo zaujetí, které ihned doplnila otázkou: „jsou mateřské školy připraveny na zaměstnance – muže?“

Dále dávám za pravdu názorům některých respondentů, že by bylo lepší, aby mužů bylo na pracovišti více. Mužský element považuji za velmi důležitý v předškolním vzdělávání a uvítala bych ho i v našem třiatřicetičlenném ženském kolektivu.

Cílem bakalářské práce bylo získat názory rodičů – zákonných zástupců dětí na to, jak vnímají muže v roli učitele v mateřské škole, což považuji za splněné. Bakalářská práce včetně výzkumného šetření bylo velmi přínosné i pro mne jakožto ředitelku mateřské školy.

Seznam použitých informačních zdrojů

- ALLEN, K., E., MAROTZ, L., R., 2002. *Přehled vývoje dítěte od prenatálního období do 8 let*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-055-0
- HOLEČEK, V., 2014. *Psychologie v učitelské praxi*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3704-1
- GAVORA, P., 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-79-6
- CHRÁSKA, M., 2013. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5326-3
- KOTOVÁ, M., 2021. *Knižka pro začínající učitelky mateřských škol*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1721-3
- KOUCKÁ, P., 2014. *Zdravý rozum ve výchově: uvolněné rodičovství v hektické době*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0614-9
- MACHOVÁ, J., 2005. *Biologie člověka pro učitele*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-867-0
- MAREŠ, J., 2013. *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0174-8
- MAREŠ, J., PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., 2003. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-772-8
- NAKONEČNÝ, M., 2002. *Základy psychologie*. Praha: Academia. ISBN 80-244-0515-6
- PRŮCHA, J., 2014. *Andragogický výzkum*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5232-7
- PRŮCHA, J., KOŤÁTKOVÁ, S., 2013. *Předškolní pedagogika*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0495-4
- SVOBODOVÁ, E., a kol., 2010. *Vzdělávání v mateřské škole*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-774-9
- SVOBODOVÁ, Z., 2020. *Základy metodologie výzkumu (kvalitativní přístupy)*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzita Karlova. ISBN 978-80-7603-256-9
- TROJAN, V., 2018. *Pedagogický proces a jeho řízení*, Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-539-9
- TROJANOVÁ, I., SVOBODOVÁ, Z., 2021. *Krise jako příležitost*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-215-2

VETEŠKA, J., TURECKIOVÁ, M., 2020. *Kompetence ve vzdělávání a profesním rozvoji*, Praha: Česká andragogická společnost. ISBN 978-80-907809-5-8

Celkový přehled o předškolním vzdělávání v České republice. [online]. © 2013–2023, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z:

<https://www.msmt.cz/file/57318/>

Zákon č.561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. [online]. © 2013–2023, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z:

<https://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon>

Zákon č.563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících. [online]. © 2013–2023, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z:

<https://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich>

Genderová problematika zaměstnanců ve školství. [online]. © 2013–2023, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z:

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/genderova-problematika-zamestnancu-ve-skolstvi>

Strategie vzdělávací politiky 2030+. [online]. © 2013–2023, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z:

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>

České školy v číslech. [online]. 2023, Český statistický úřad. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/ceske-skoly-v-cislech>

Platy učitelů v roce 2023. [online]. [online]. © 2020–2023, Edulist. Dostupné z:

<https://www.edulist.cz/clanek/jake-jsou-platy-ucitelu-v-roce-2023/>

Průměrné mzdy – 4. čtvrtletí 2022. [online]. 2023, Český statistický úřad. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/csu/czso/cri/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2022>

Seznam příloh

Příloha 1 – Dotazník pro rodiče

Seznam obrázků

Seznam tabulek

Seznam grafů

Dotazník pro rodiče

Vážení rodiče,

chci Vás požádat o vyplnění krátkého dotazníku. Jsem ředitelkou mateřské školy a v letošním roce dokončuji bakalářské studium Školského managementu na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Výsledky dotazníkového šetření použiji v bakalářské práci - "Osobnost učitele a jeho vliv na pedagogický proces v předškolním vzdělávání." Dotazník je anonymní. Předem děkuji za Váš čas, Vaše odpovědi i Vaše komentáře.

S pozdravem Marcela Dlouhá

* Povinné

1. Jste muž/žena? *

muž

žena

2. Jste rodič? *

ano

ne

3. Navštěvuje Vaše dítě MŠ *

Ano

Ne

4. Kolik je Vám let? *

méně než 20 let

21 - 30 let

31 - 35 let

36 - 40 let

41 - 45 let

46 - 50 let

51 a více

5. V jakém kraji žijete? *

- Hlavní město Praha
- Středočeský kraj
- Jihočeský kraj
- Plzeňský kraj
- Karlovarský kraj
- Ústecký kraj
- Liberecký kraj
- Královehradecký kraj
- Pardubický kraj
- Kraj Vysočina
- Jihomoravský kraj
- Zlínský kraj
- Olomoucký kraj
- Moravskoslezský kraj

6. Jaká je velikost místa Vašeho bydliště? *

- 100 000 a více obyvatel
- 20 000 - 99 999 obyvatel
- 5 000 - 19 999 obyvatel
- 1 000 - 4 999 obyvatel
- méně než 999 obyvatel

7. Pracujete ve školství? *

- Ne
- Ano - MŠ
- Ano - ZŠ
- Ano - SŠ
- Ano - VOŠ nebo VŠ

8. Máte osobní zkušenost s učitelem - mužem ve školství? *

- Ano
- Ne

9. Máte osobní zkušenost s učitelem - mužem v mateřské škole? *

Ano

Ne

10. Máte povědomí o finančním ohodnocení pedagogů v předškolním vzdělávání? *

Ano - průměrný plat 20 – 30 tisíc

Ano - průměrný plat 30 - 35 tisíc

Ano - průměrný plat 35 - 40 tisíc

Ano - průměrný plat 40 - 45 tisíc

Nevím

11. Vidíte přínos učitele - muže v mateřské škole? Ano - jak? Ne - proč? Nevím. *

12. Jste spokojen/a s vaší mateřskou školou? (1 - nejsem, 5 - ano velmi) *

☆ ☆ ☆ ☆ ☆

13. Jsou v MŠ vytvořeny podmínky pro učitele - muže z hlediska hygienických norem (šatna, WC)? *

- Ano
- Ne
- Nevím

14. Uvítal/a byste učitele - muže ve vaší mateřské škole? (ano/ne - odůvodněte) *

15. Vnímáte učitele - muže v předškolním vzdělávání jako přínos z hlediska pedagogického procesu? (1 - není přínosem, 5 - ano, je přínosem) *

16. Děkuji Vám za vyplnění dotazníku. Budu ráda, pokud mi sdělíte své postřehy, podněty k dané problematice. *

Microsoft tento obsah nevytvořil ani neschválil. Data, která odešlete, se pošlou vlastníkoví formuláře.

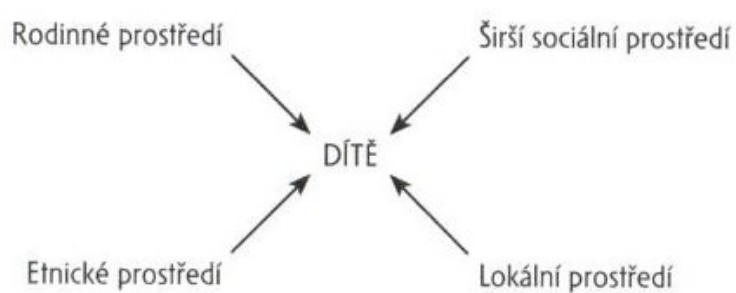

Seznam obrázků

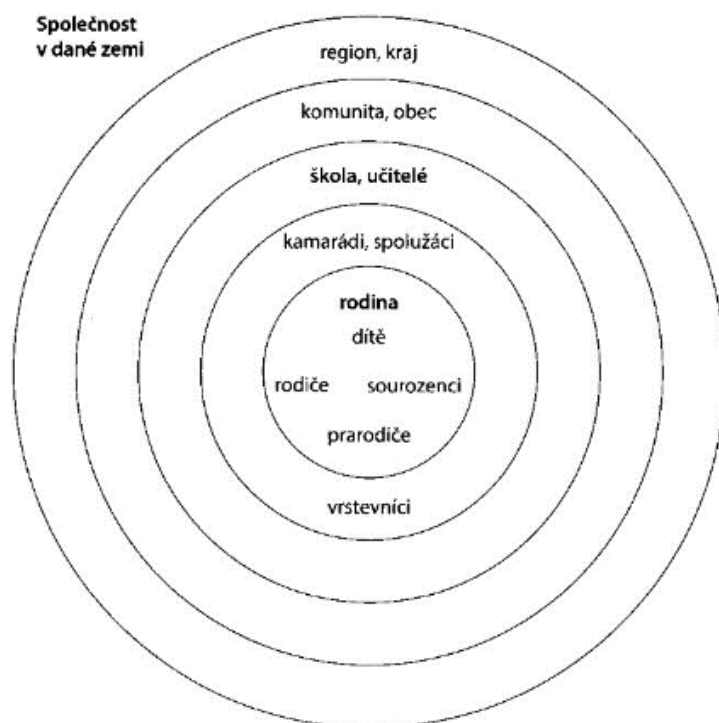
Obrázek 1: Úkoly současné školy

Obrázek 2: Úroveň sociálních vlivů, které působí na dítě a dospívajícího

Obrázek 3: Úroveň sociálních vlivů, které působí na dítě a dospívajícího

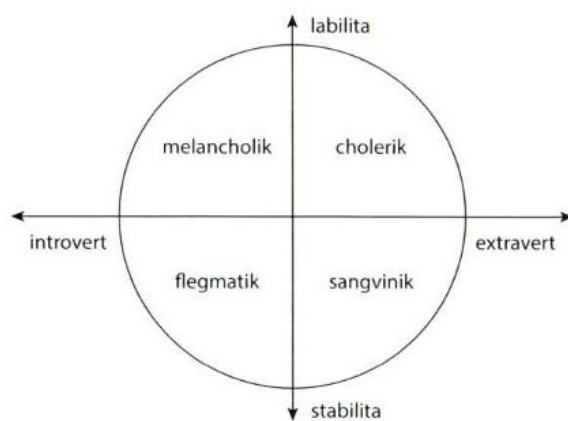
Obrázek 4: Role třídního učitele

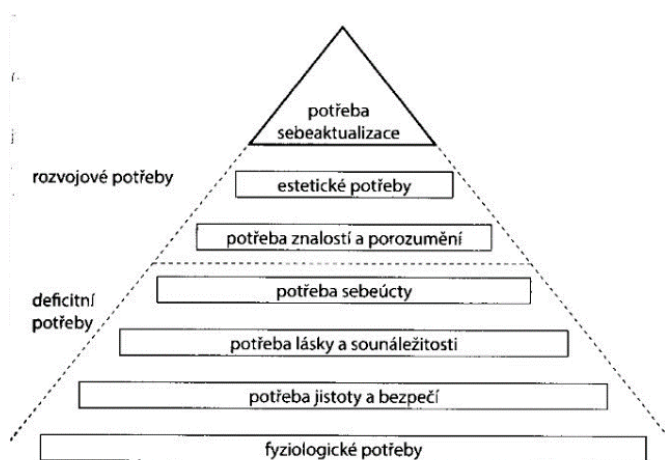
Obrázek 5: Struktura víceúrovňového kurikula

Obrázek 6: Eysenckova typologie temperamentu

Obrázek 7: Maslowova hierarchie lidských potřeb

Seznam tabulek

Tabulka 1: Klíčové kompetence pro jednotlivé etapy vzdělávání

Klíčové	Etapa předškolního vzdělávání	Etapa základního vzdělávání	Etapa vzdělávání na čtyřletých gymnáziích a na vyšším stupni víceletých gymnázií
kompetence	k učení	k učení	k učení
kompetence	k řešení problémů	k řešení problémů	k řešení problémů
kompetence	komunikativní	komunikativní	komunikativní
kompetence	sociální a personální	sociální a personální	sociální a personální
kompetence	činnostní a občanské	občanská	občanská
kompetence	–	pracovní	k podnikavosti

Tabulka 2: Podíly mužů z celkového počtu pedagogických pracovníků v regionálním školství

Podíly mužů z celkového počtu pedagogických pracovníků v regionálním školství		
Zřizovatelé: MŠMT, obec, kraj Zákon č. 262/2006, § 109 odst. 3	Podíl mužů z celkového počtu	
	1. pol. 2012	1. pol. 2022
Řídící pracovníci pro pedagogické záležitosti	31,2 %	28,2 %
Předškolní výchova (včetně § 16 odst. 9 ŠZ)	1,2 %	1,4 %
Základní školy (bez § 16 odst. 9 ŠZ)	35,5 %	32,4 %
Učitelé/učitelky (bez řídicích pracovníků)	21,1 %	19,7 %
Předškolní výchova (včetně § 16 odst. 9 ŠZ)	0,3 %	0,6 %
- Mateřské školy (bez § 16 odst. 9 ŠZ)	0,3 %	0,6 %
- MŠ podle § 16 odst. 9 ŠZ	1,4 %	1,5 %
- Přípravné třídy ZŠ	-	1,1 %
Základní školy (včetně § 16 odst. 9 ŠZ)	15,1 %	15,1 %
- Základní školy (včetně § 16 odst. 9 ŠZ)	7,7 %	6,1 %
- ZŠ - 2. stupeň (bez § 16 odst. 9 ŠZ)	22,9 %	23,5 %
- ZŠ podle § 16 odst. 9 ŠZ	13,4 %	12,6 %

Tabulka 3: Vývoj mateřských škol, počtu dětí a učitelek

Rok	Počet MŠ	Počet dětí	Počet učitelek
1970/71	5 582	258 567	19 780
1980/81	7 396	463 565	31 110
1990/91	7 335	352 139	32 112
2000/01	5 881	283 911	23 345
2006/07	4 815	285 419	22 367
2010/11	4 880	328 612	25 736

Tabulka 4: Temperament a city

Temperament	City vznikají	City jsou
sangvinik	rychle	slabé
choleric	rychle	silné
flegmatik	pomalů	slabé
melancholik	pomalů	silné

Tabulka 5: Platová tabulka pro učitele

Stupeň	Praxe	4. třída	5. třída	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	10. třída	11. třída	12. třída	13. třída	14. třída	15. třída	16. třída
1. stupeň	do 2 let	15 540	16 860	18 230	19 750	25 040	31 290	31 550	32 120	32 820	33 600	34 860	37 480	40 380
2. stupeň	do 6 let	16 110	17 460	18 990	20 560	25 760	31 560	31 850	32 690	33 500	34 620	36 490	40 100	43 350
3. stupeň	do 12 let	17 120	18 620	20 200	22 000	26 430	31 930	32 330	33 100	34 850	36 070	38 450	42 270	46 400
4. stupeň	do 19 let	18 300	19 870	21 600	23 380	27 650	32 590	33 330	34 340	36 300	38 720	41 640	45 670	49 960
5. stupeň	do 27 let	19 470	21 170	23 000	25 020	28 870	33 600	34 380	35 780	38 560	41 700	45 750	49 520	53 640
6. stupeň	do 32 let	21 130	22 980	24 890	27 050	30 920	35 330	36 290	37 770	41 780	45 140	49 450	52 120	55 600
7. stupeň	nad 32 let	21 720	23 580	25 590	27 810	31 800	36 130	37 060	38 790	42 780	46 260	50 630	54 000	57 670

Tabulka 6: Počet respondentů odpovídají na otázku č. 11

Ano-bez komentáře	34
Ano-komentář	340
celkem	374
Nevím-bez komentáře	104
Nevím-komentář	18
celkem	122
Ne-bez komentáře	10
Ne-komentář	17
celkem	27

Tabulka 7: Přehled odpovědí respondentů – ANO – vidím přínos učitele – muže v mateřské škole

Odpověď – ANO – učitel – muž je přínosem v mateřské škole	Počet
Jiný přístup, pohled na věc, na výchovu, jiná energie, diverzita (různorodost, odlišnost)	156
Mužský vzor, otcovská role, muže v roli průvodců	117
Autorita, respekt, disciplína, důvěra	71
Nezáleží na pohlaví, genderová vyváženost, děti potřebují ženský i mužský přístup	44
Svěží vítr do pedagogického sboru, přínos pro učitelky-ženy	15
Příklad, přínos pro děti, změna	15
Nadhled, klid, trpělivost	13

Tabulka 8: Přehled odpovědí respondentů – NE – vidím přínos učitele – muže v mateřské škole

Odpověď – NE – učitel – muž není přínosem v mateřské škole	Počet
Ne, ženy jsou lepší	3
Ne, práce v MŠ je velmi specifická, nezvládl by to	2
Ne, muž spíše v ZŠ ... máma je máma a dítě ji v učitelce vidí ...	2
Ne, protože, co se týče přínosu, na pohlaví nezáleží	2

Tabulka 9: Počet respondentů odpovídají na otázku č. 14

Ano - bez komentáře	190
Ano - komentář	225
celkem	415
Ne - bez komentáře	19
Ne - komentář	26
celkem	45
Nevím - bez komentáře	21
Nevím - komentář	41
celkem	62

Tabulka 10: Přehled odpovědí respondentů – ANO – uvítal/a bych učitele-muže v naší mateřské škole

Odpověď – ANO – uvítal/a bych učitele – muže v naší mateřské škole	Počet
Mužský vzor, mužská energie, mužský pohled, přístup k dětem	63
Diversita (různorodost...), genderová vyváženost, oživení stereotypu	43
Proč ne, nevidím důvod (problém), proč by nemohl	31
Ano, máme v MŠ učitele	24
Přínos pro děti, nové nápady, přístup	18
Autorita, respekt, trpělivost, porozumění, jiné kvality	17
Přínos pro učitelky (pedagogický sbor), změna v kolektivu	16
Ano, kvůli synovi, změna pro chlapce	12

Tabulka 11: Přehled odpovědí respondentů – NE – neuvítal/a bych učitele-muže v naší mateřské škole

Odpověď – NE – neuvítal/a bych učitele – muže v naší mateřské škole	Počet
Ženy jsou lepší, měly by se starat o děti, dáno i z historie	10
Jsme spokojeni se stávajícími paní učitelkami a jejich přístupem	6
Přínosem jsou až od 1. stupně ZŠ, na 2. stupni by měli být určitě (příp. předškolák)	3
Nemám k mužům důvěru, obava ze zneužívání	3
Ne, holčičky by měly s mužem problém (strach, stud)	2

Tabulka 12: Přehled odpovědí respondentů – NEVÍM – uvítal/a bych X neuvítal/a bych učitele-muže v naší mateřské škole

Odpověď – NEVÍM – zda bych uvítal/a učitele – muže v naší mateřské škole	Počet
Záleží na povaze učitele, člověku, přístupu, charakteru, profesní dovednosti	18
Je mi to jedno	10
Nemám vyhraněný názor	6
Nevím, jsem spokojen/á s učitelkami	3
Muže spíše na ZŠ, SŠ nebo jako asistent	2

Tabulka 13: Postřehy, podněty, doplnění respondentů k dané problematice

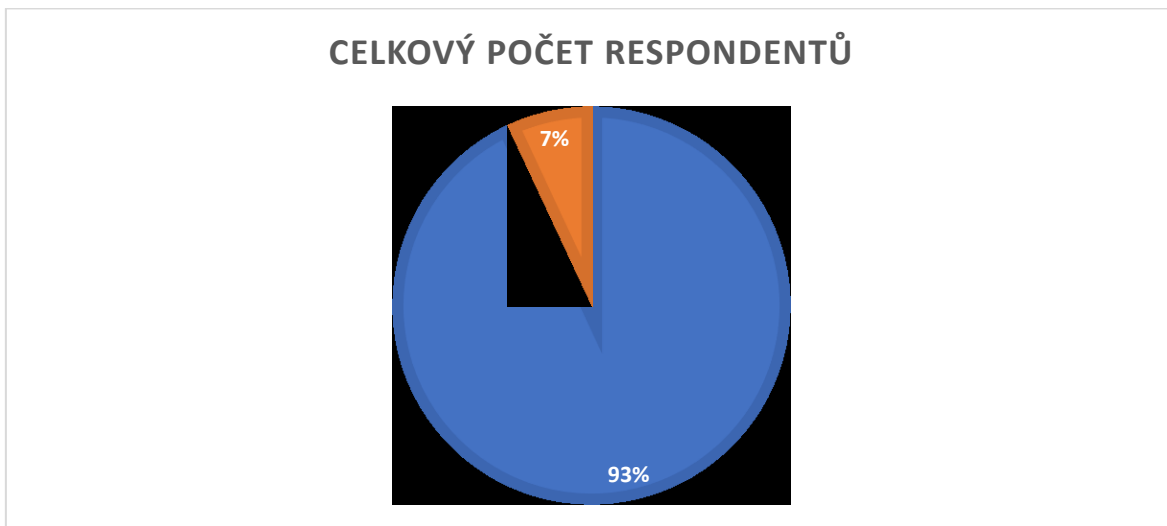
Odpověď – postřehy, podněty	Počet
Více mužů do MŠ, chci učitele – muže v MŠ, muži chybí ve školství, jsou potřeba, vidím přínos (např. sport, aktivity)	83
Malé finanční ohodnocení – povolání není z tohoto důvodu perspektivní	37
Záleží na charakteru, osobnosti – ne na genderu, nevidím rozdíl, zda muž X žena	29
Děkujeme za Vaši práci, zajímavé téma	27
Nemám osobní zkušenost s mužem – učitelem v MŠ, nemohu posoudit, nepřemýšlela jsem o tom	23
Mám osobní zkušenost – pozitivní	19
Smýšlení lidí – k malým dětem patří žena, dáno z historie, předsudky – pedofil, muž ve školce mi neseďí, téma – tabu, stereotyp – ženská práce	19
Dejme šanci vzdělaným mužům – učitelům, nemuselo by to ničemu vadit, nemám s tím problém, bylo by fajn mít učitele ve školce	15
Ve školce by měla být paní učitelka i pan učitel, mužský vzor je pro vývoj stejně důležitý jako ten ženský	10

Tabulka 14: Shrnutí dat z výzkumného šetření

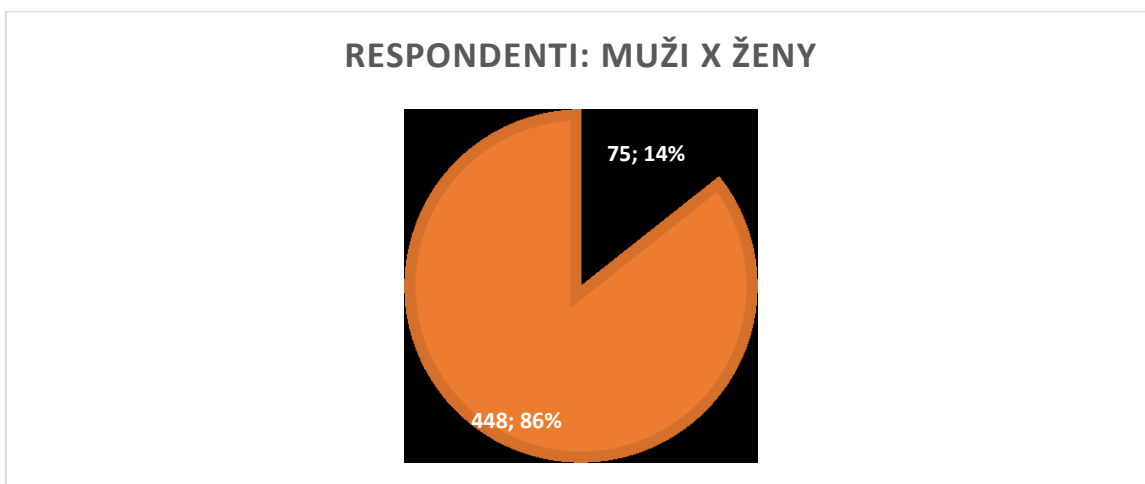
ženy - celkem 448	počet odpovědí	méně než 20 let	21-30 let	31-35 let	36-40 let	41-45 let	46-50 let	51 a více let
ano - je přínos	321	0	22	98	143	48	8	2
ne - není přínosem	20	1	4	4	8	3	0	0
nevím	107	0	15	33	40	16	2	1
zkušenost s učitelem v MŠ	108	0	8	37	48	13	2	0
muži - celkem 75	počet odpovědí	méně než 20 let	21-30 let	31-35 let	36-40 let	41-45 let	46-50 let	51 a více let
ano - je přínos	50	0	1	13	26	8	2	0
ne - není přínosem	5	0	1	1	1	1	0	1
nevím	20	0	0	5	11	3	1	0
zkušenost s učitelem v MŠ	19	0	0	4	10	4	0	1

Seznam grafů

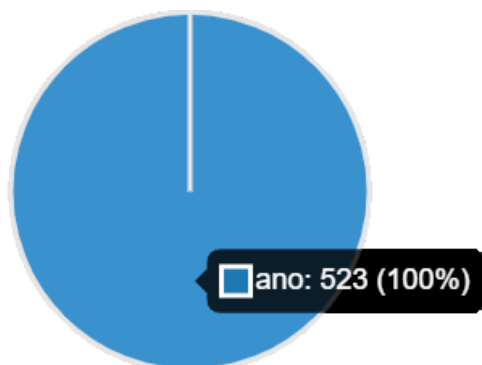
Graf 1: Celkový počet respondentů

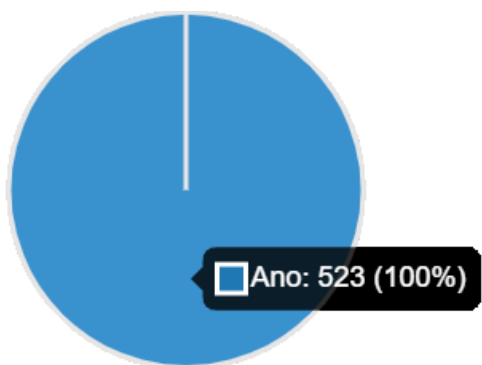
Graf 2: Respondenti: MUŽI x ŽENY

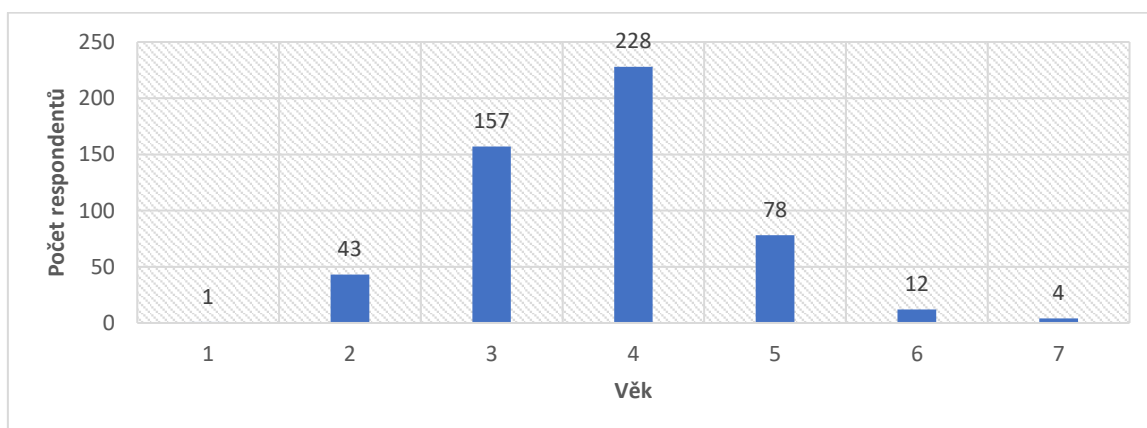
Graf 3: Počet rodičů – respondentů

Graf 4: Počet respondentů jejichž děti v současné době navštěvují mateřskou školu

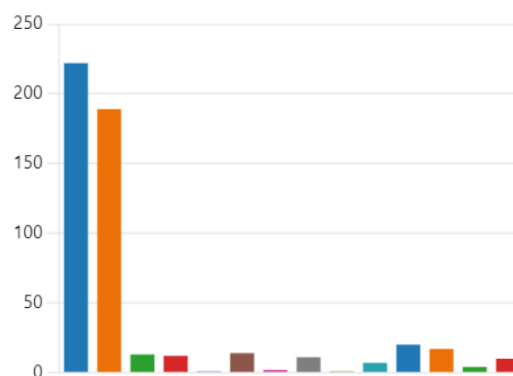

Graf 5: Věk respondentů

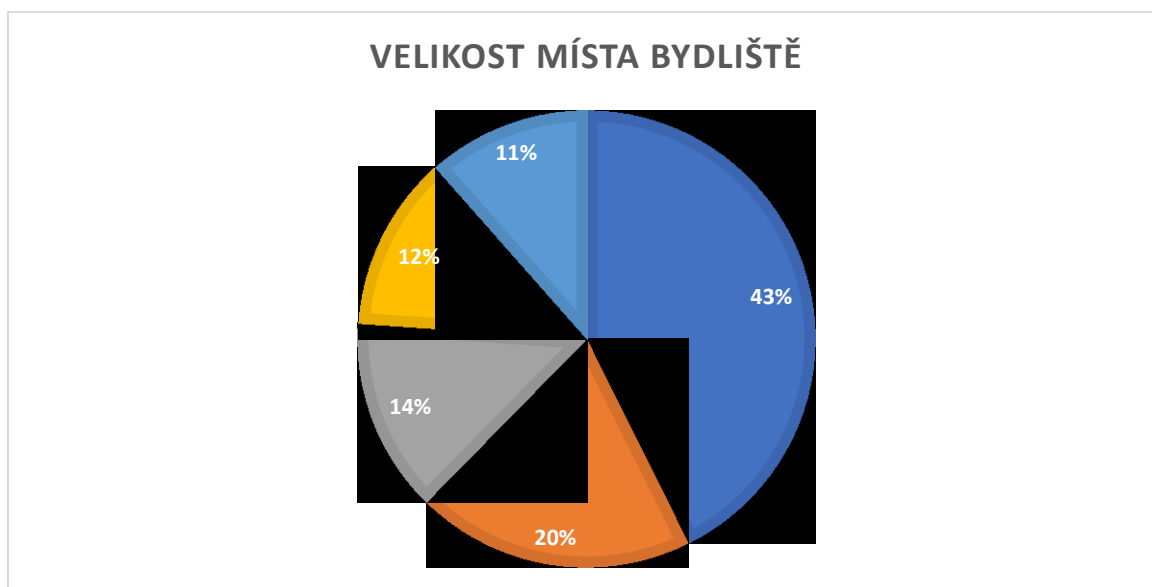

Graf 6: Kraj, kde žijí respondenti

● Hlavní město Praha	222
● Středočeský kraj	189
● Jihočeský kraj	13
● Plzeňský kraj	12
● Karlovarský kraj	1
● Ústecký kraj	14
● Liberecký kraj	2
● Královehradecký kraj	11
● Pardubický kraj	1
● Kraj Vysočina	7
● Jihomoravský kraj	20
● Zlínský kraj	17
● Olomoucký kraj	4
● Moravskoslezský kraj	10

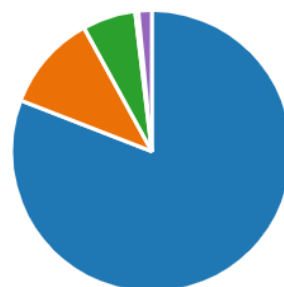

Graf 7: Velikost bydliště

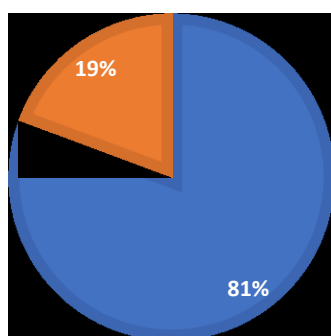
Graf 8: Zaměstnání respondentů

● Ne	423
● Ano - MŠ	58
● Ano - ZŠ	32
● Ano - SŠ	2
● Ano - VOŠ nebo VŠ	8

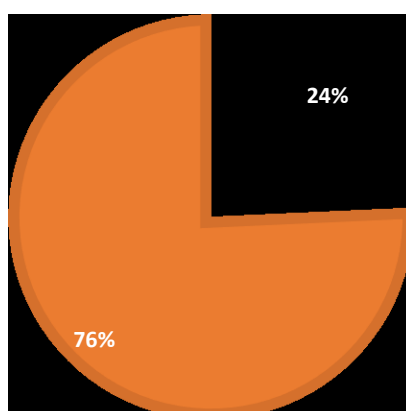

Graf 9: Zkušenost s učitelem ve školství

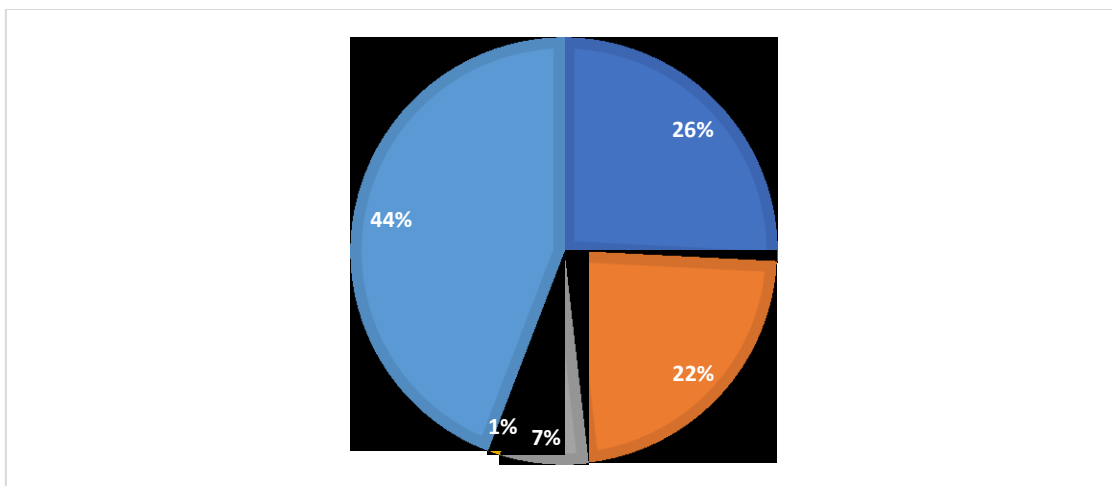
ZKUŠENOST S MUŽEM - UČITELEM VE ŠKOLE

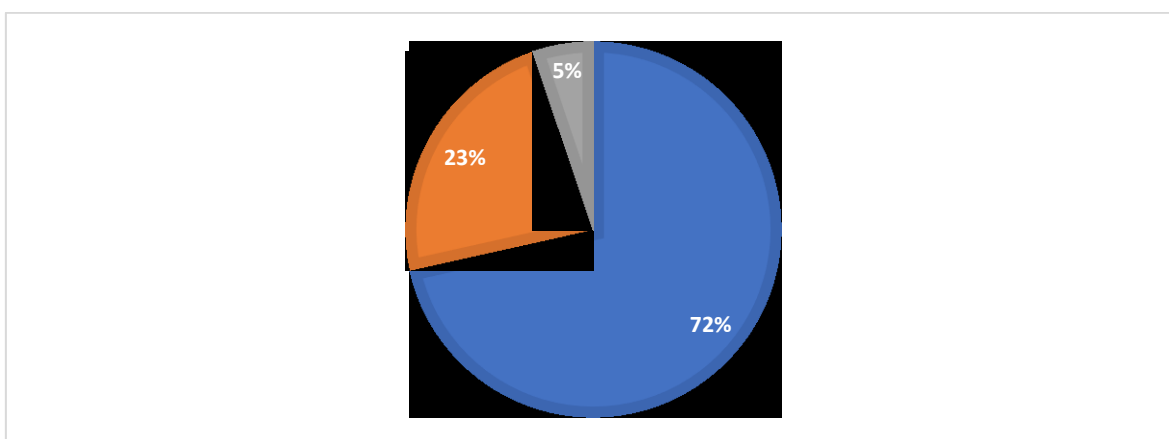
Graf 10: Zkušenost s učitelem – mužem v mateřské škole

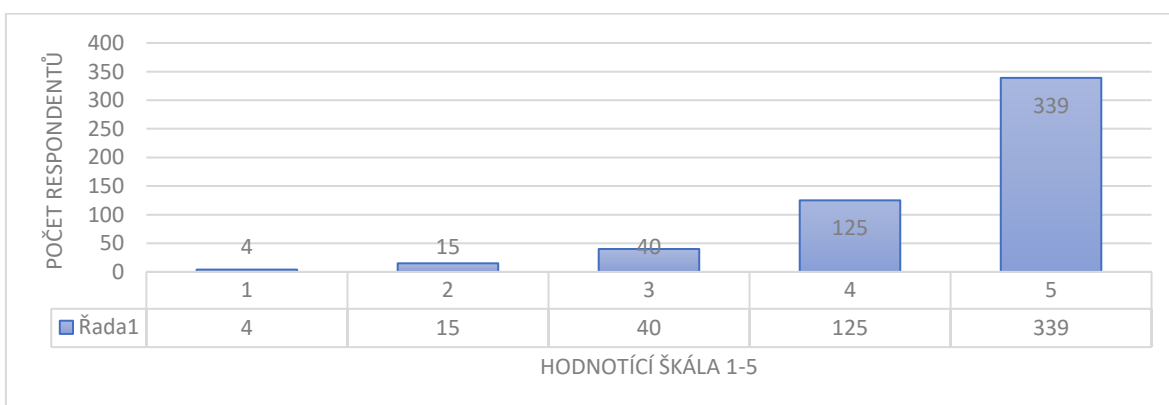
Graf 11: Povědomí o finančním ohodnocení pedagogů v předškolním vzdělávání

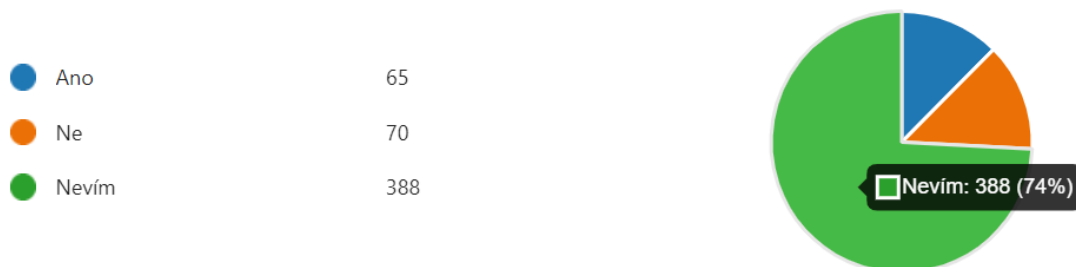
Graf 12: Přínos učitele – muže v mateřské škole

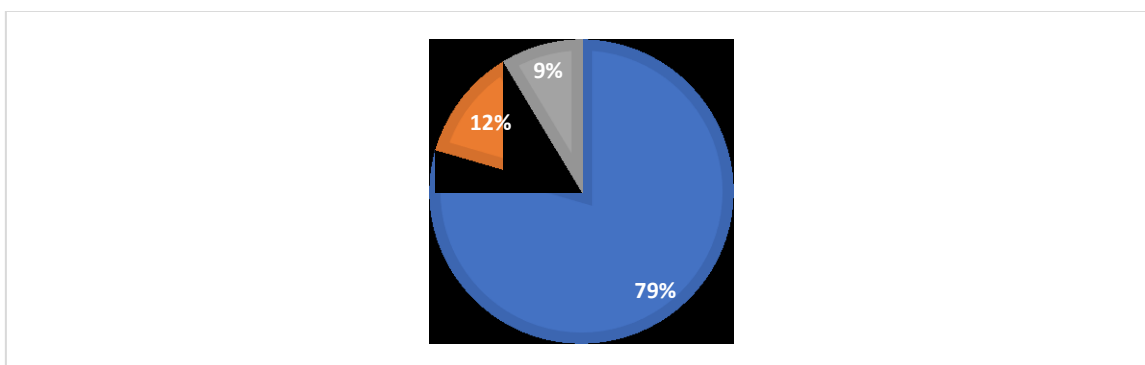
Graf 13: Spokojenost respondentů s mateřskou školou, kterou navštěvují jejich děti

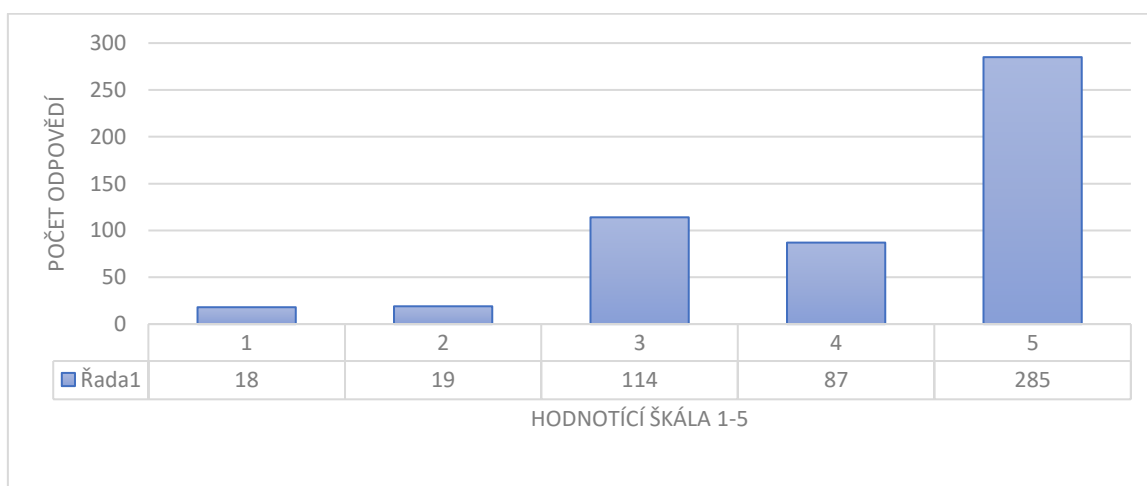
Graf 14: Povědomí respondentů o vytvoření podmínek pro učitele – muže z hlediska hygienických norem.

Graf 15: Náзор respondentů, zda by uvítali učitele – muže v mateřské škole

Graf 16: Přínos učitele – muže z hlediska pedagogického procesu

Graf 17: Počet odpovědí na otázku č. 16

